

Παροράματα τεύχους 66

Και τα δύο παροράματα που εντοπίστηκαν στο τεύχος 66 αφορούν σε ονόματα.

Σελ. 103: το βιβλίο *Συνάντησης με την Αρχαία Ελλάδα*, της J. de Romilly, μετέφρασαν στα Ελληνικά: η Κα Κατερίνα Μηλιαρέση και η Κα Μπάμπη Αθανασίου.

Σελ. 104: την επιστολή "Η ρωμαϊκής υπεροψιά" υπαγόραφε ο κ. Περικλής Παντελεακής.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Για τα Σαββατοκύριακα

Τώρα πια που ο καιρός είναι καλός και οι γριότες περάσανε, όποιος δεν ενημερώθηκε ακόμα, ας ρωτήσει ποιά είναι τα εκπαιδευτικά προγράμματα που ετοιμάσε, για τα παιδιά και τις οικογένειές τους. "Το Ελληνικό Παιδικό Μουσείο", τα όμορφα ανοιξιάτικα Σαββατοκύριακα. Πληροφορίες: Λίζα Κουτσουδάκη, τηλ. 3312996.

Αλληγνι φραρίου

Συνεχές, θερινό ωράριο λειτουργίας καθιερώθηκε σε 27 μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους από τις 14 Μαΐου. Από τις 8 π.μ. έως τις 8 μ.μ. θα μπορούν οι επισκέπτες να απολαμβάνουν τα μνημεία της χώρας μέχρι της Σεπτεμβρίου, οπότε το ωράριο θα επιστρέψει ως τα τέλη Οκτωβρίου στα ανοιξιάτικα επίπεδα (8 π.μ. - 7 μ.μ.).

A.M.

Καταστρεπτική πρόδοος...

Στην Τουρκία, ένα φράγμα στον ποταμό Ευφράτη, που θα κατασκευαστεί το 1999, πρόκειται να εξαφανίσει είκοσι σημαντικά αρχαιολογικά κέντρα, μεταξύ των οποίων δύο που επέαιναν σημαντικό ρόλο κατά την Ελληνιστική και τη Ρωμαϊκή εποχή, και ένα που διαφύλαξε στρώματα προϊστορικής κατοίκησης. Πρόκειται για τις αρχαίες πόλεις: τη Σελευκεάζεγυμα, στη δυτική όχθη του Ευφράτη, και την Ατμεία, καθώς και την πόλη Χορνού Χοιγούκ. Στην προσπάθεια να περιοσθούν όσες περισσότερες πληροφορίες θα αποκαλύψει η Γαλλο-Τουρκική αποστολή που οργανώθηκε για

τον σκοπό αυτόν, κάθε στοιχείο σχετικό καταγράφεται σε υπολογιστές έτσι ώστε, ενώ οι πόλεις θα εξαφανιστούν, θα μείνει η ηλεκτρονική τους απεικόνιση.

Ημερολόγιο

Κάτωσ οργανοτημένα λάβαμε για παρουσίαση το πολύ ενδιαφέρον και καλοισθητό ημερολόγιο που κυκλοφόρησε η ΙΗ' Εφορεία Προιστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων και η Κοινότητα Λιμεναριών Θάσου. Σε μια σύντομη διάγωση εισαγωγή (Ελληνικά, Αγγλικά), οι αρχαιολόγοι Δ. Μαλιμίδου, Σ. Παπαδόπουλος, Ε. Τοπουζή εκθέτουν τον χαρακτήρα του προϊστορικού οικισμού και παραθέτουν 12 από τα χαρακτηριστικότερα ευρήματα, σε μεγάλες εγχρωμες φωτογραφίες (27,5 x 25 εκ.). Το είδος αυτό των ημερολογίων τόχου έχει πολλή προεργασία, επιτρέπει σε ένα χρήσιμο υπόβαθρο να παρουσιαστούν μεγάλοι μεγέθους εικόνες, που, καθώς αλλάζουν κάθε μήνα, προλαβαίνουν να εντυπωθούν στη μνήμη του χρήστη. Συνοδεύονται δε και από σύντομο αλλά περιεκτικό κείμενο που τις τοποθετεί στο σωστό τους πλαίσιο.

Τα νέα του Μουσείου

Κυκλοφόρησε το Μάρτιο το πρώτο τεύχος του Δελτίου του Μουσείου Κυκλαδικής Τέχνης, από το οποίο αναδημοσιεύουμε τον χαιρετισμό της κ. Ντόλλης Γουλανδρή: "Αγαπητοί φίλοι, Ύστερα από δώδεκα χρόνια λειτουργίας, το Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης θέλησε να επικοινωνήσει μαζί σας πιο στενά, και γι' αυτό αποφάσισε την έναρξη ενός ενημερωτικού δελτίου. Το Δελτίο του Μουσείου, που προγραμματίζουμε να εκδίδεται δύο φορές το χρόνο, θα σας πληροφορεί ενέκρω για τα προγράμματα, τις επιστημονικές δραστηριότητες και τις παντός είδους εκδηλώσεις που οργανώνονται από το Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης του Ιδρύματος Ν. Π. Γουλανδρή. Γνωρίζοντας το ενδιαφέρον και την υποστήριξη σας στο έργο του Μουσείου στα χρόνια που πέρασαν, αλλά και για μια καλύτερη και υπεύθνη λειτουργία στο μέλλον, θα θέλαμε στην προσπάθειά μας αυτή να έχουμε και τη δική σας γνώμη. Οι υποδείξεις θα δημοσιεύονται στη στήλη των αναγνωστών, που σκοπεύουμε να καθιερώσουμε από το επόμενο κύκλο τεύχους. Τέλος, εκ μέρους και του Διοικητικού Συμβουλίου του Ιδρύματος, θα ήθελα να σας ευχαριστήσω για την εμπιστοσύνη σας στο έργο του Μουσείου και να ευχηθώ σε όλους τους φίλους και

αναγνωστές, ότι καλύτερο για το χρόνο που ηδ' αρχίσει. Πληροφορίες: Μ.Κ.Τ., Νεόφυτος Διοσκουράς 4, 106 74 Αθήνα, Τηλ. 7228 321-3, Φαξ 7239 382. E-mail: cyccladic-m@ath.forthnet.gr και Σεξίδα για το Μουσείο στο Internet: http://www.forthnet.gr/cycladic-m

Πολιτιστική Κίνηση Κοινότητας Μαρμαριτών

Από το σηματείο ΠΚΚΜ το περιοδικό μας έλαβε ανακοίνωση, την οποία δημοσιεύουμε αποσπασματικά για την ενημέρωση των αναγνωστών μας: "Σας κάνουμε γνωστό, ότι στο χωριό Μαρμαριτές Μυλοποτάμου του νομού Ρεθύμνης, έχει ιδρυθεί από το 1982 σηματείο με την επωνυμία "Πολιτιστική Κίνηση Κοινότητας Μαρμαριτών", με σκοπό την αναβάθμιση του πολιτιστικού επιπέδου των κατοίκων της Κοινότητας. Μέσα στους στόχους που έχει θέσει το σηματείο είναι και η δημιουργία βιβλιοθήκης, για την κάλυψη των αναγκών των κατοίκων του χωριού, στους οποίους περιλαμβάνονται και επιστήμονες όλων των κλάδων. Επιπλέον, φιλοδοξούμε να δημιουργήσουμε το Κέντρο Μελέτης Κρητικής Κεραμικής, το οποίο, σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Κρήτης και με άλλους επιστημονικούς φορείς, θα έχει ως σκοπό τη διαχρονική μελέτη της κρητικής κεραμικής, από την αρχαιότητα ως σημερα. Ως εκ τούτου, θεωρούμε απαραίτητη την ύπαρξη βιβλίων και περιοδικών αρχαιολογικού ενδιαφέροντος, με έμφαση στην κεραμική. Σας ενημερώνουμε ότι έχει ήδη υποβληθεί σχετική πρόταση στα πλαίσια της Κοινότητας Πρωτοβουλίας LEADER II". Το περιοδικό έστειλε στις Μαρμαριτές τεύχη του καθώς και εκπαιδευτικές βιντεοταινίες. —Για όσους ενδιαφέρονται να συμβάλουν στην προσπάθεια αυτή: Πολιτιστική Κίνηση Κοινότητας Μαρμαριτών Μαρμαριτές Μυλοποτάμου 74 052 Πέραμα Ρεθύμνης

Εύπολις

Στις ανασκαφές της Γ' Εφορείας Αρχαιοτήτων Αθηνών, στη δυτική πλευρά του περβόλου της Βουλής, βρέθηκε μαρμαρινή εργαλείο στήλη των προιών χρόνων της ρωμαϊκοκρατίας με την επιγραφή ΕΥΠΟΛΙΣ και με την προτομή του σπουδαίου ποιητή της αρχαίας αττικής κομωιδίας.

Η ανεύρεση της ερμαϊκής στήλης του Ευπλόδου, αυτού του σημαντικού, αλλά όχι ευρύτερα γνωστού, ποιητή της αρχαίας αττικής κωμωδίας, αποτελεί ασφαλή μεγάλη συμβολή στον τομέα της αρχαιολογίας. Η ερμαϊκή στήλη σώζεται ακέραια, έχει ύψος 2 μέτρων, είναι από πεντελικό μάρμαρο και ήταν εντοιχισμένη σε δεύτερη χρήση μέσα σε τοίχο ρωμαϊκού οικοδομήματος. Δίνει το πρώτο βεβαιωμένο πορτρέτο του ποιητή, ο οποίος υπήρξε σύγχρονος του Αριστοφάνους και μεγάλος αντιπαλός του στους αγώνες, είναι όμως γνωστός μόνο από αποσπάσματα έργων του. Αναφέρονται έως δεκαετία κωμωδίες του, από τις οποίες η πρώτη διδάχθηκε το 429 π.Χ., δηλαδή όταν ο Ευπλόδος ήταν μόλις 17 ετών. Πέθανε νέος, το 411 π.Χ., πιθανότατα σε μάχη του Πελοποννησιακού πολέμου στον Ελλήσποντο, και αναφέρεται ότι ο θάνατός του προκάλεσε ψήφισή νόμου στην Αθήνα για την εξείραση των ποιητών από τη στράτευση.

A.M.

Έδεια άσκησης επαγγέλματος για τον Συντηρητή Αρχαιοτήτων

Με το άρθρο 9 του νόμου 2557/1997 "Θεσμοί, Μέτρα και Δράσεις Πολιτιστικής Ανάπτυξης" (ΦΕΚ 271 παρ. 6/24.12.97), θεσμοθετείται η έδεια άσκησης επαγγέλματος του Συντηρητή Αρχαιοτήτων και Έργων Τέχνης και ορίζονται οι προϋποθέσεις για τη χορήγησή της.

Η έδεια αφορά τη μελέτη, ανάλυση, επιβίβαση έργων συντήρησης και λειτουργία εργαστηρίων για τη συντήρηση αρχαιοτήτων και έργων τέχνης, κινητών και ακινητών, και χορηγείται από τον υπουργό Πολιτισμού.

Τη χορήγηση της άδειας εισπαιγείται τριμελής επιτροπή, που αποτελείται από τον νομικό σύμβουλο του ΥΠΠΟ ή τον αναπληρωτή του, τον προϊστάμενο της Διεύθυνσης Συντήρησης Αρχαιοτήτων του ΥΠΠΟ ή τον αναπληρωτή του, και έναν καθηγητή Α' Συντηρητή Αρχαιοτήτων και Έργων Τέχνης του Τμήματος Συντήρησης Αρχαιοτήτων και Έργων Τέχνης του Τ. Ε. Ι. Αθηνών, ή τον αναπληρωτή του.

Οι Συντηρητές Αρχαιοτήτων και Έργων Τέχνης που ενδιαφέρονται να αποκτήσουν την παραπάνω έδεια και πληρούν τις προϋποθέσεις, έτσι όπως περιγράφονται στον ισχύοντα νόμο, μπορούν να υποβάλουν σχετική αίτηση στη Διεύθυνση Συντήρησης Αρχαιοτήτων του Υπουργείου Πολιτισμού: οδός Διοσκούρων 4, 105 55 Πλά-

κα. Πληροφορίες: Α. Ξενού - Β. Πετρόπουλος, τηλ: 3218 475, 3215 548, Fax: 33 10 342). Σχετικό άρθρο δημοσιεύει ο Νίκος Μίνιας στο παρόν τεύχος.

Ένα γνωστό άγνωστο μνημείο

Για την ανάδειξη του Αδριανέου Υδραγωγείου στη Ν. Ιωνία ερίζουν ο δήμος και οι "Φίλοι του Δάσους" με τη συμπαράσταση του Συλλόγου των Ελλήνων Αρχαιολόγων. Ο πρώτος (ο δήμος) προβλέπει τεχνητή λίμνη με φυτοφάγα ψάρια, ενώ οι δεύτεροι υποστηρίζουν ότι το μνημείο πρέπει να αποκαλυφθεί με αρχαιολογικές μελέτες και να αναστηλωθεί. Προς το παρόν η υπόθεση έχει πάρει το δρόμο προς το Συμβούλιο της Επικρατείας.

Ευρήματα - Οι Μακεδόνες των Πιερίων

Η αρχαιολογική έρευνα στα Πιέρια όρη βρίσκεται ακόμη στην αρχή της, και όμως τα πλούσια ευρήματα των ανασκαφών δείχνουν ότι η μακεδονική γη κρύβει ακόμη πολλές πτυχές της ιστορίας της. Τα ευρήματα στον οικισμό της Σφηκιάς, από την Εποχή του Χαλκού έως και τα μεταγενέστερα ελληνιστικά χρόνια, είναι η πιο πρόσφατη απόδειξη.

Νίκη και Σάτυρος

Τα δυο πανέμορφα μαρμάρια αγάλματα της Νίκης και του Σατύρου, που είχαν κατασχεθεί στο Κορωπί στα χέρια αρχαιοκαπηλών του περασμένου Αυγούστου, έχουν κλαπεί από το Αρχαιολογικό Μουσείο του Βουθρωπού που βρισκόταν στους Αγίους Σαράντα. Αυτό αποκάλυψαν δύο Ελληνίδες αρχαιολόγοι, η Καίτη Χατζή και η Βασιλική Γοργαθέρ-Ρομπιν, που εργάζονται τα τελευταία χρόνια στην Ελληνική Αρχαιολογική Αποστολή στο Βουθρωπού της Νότιας Αλβανίας.

Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα-Λευκάδα: Μαντολιονάτα

Πελοποννησιακό Λογογραφικό Ίδρυμα
Ναύπλιο 1997

Το πιο πρόσφατο εκπαιδευτικό πρόγραμμα του Π.Λ.Ι. αφορά τα Μαντολιονάτα. Γραμμένο από την Πόπη Ζάχου-Καλκού, το φυλλάδιο που παίρνουν τα παιδιά περιέχει

μια όμορφη περιγραφή της μαντολιονάτας και των μουσικών σχημάτων που τη συνοδεύουν, ενώ το φυλλάδιο του δασκάλου περιέχει την ιστορία της Λευκάδας ανά τους αιώνες, μια γενική συνοπτική βιβλιογραφία, την περιγραφή των μαντολιονάτων και των συναφών οργάνων που ανήκουν στο σχήμα της μαντολιονάτας καθώς και την ιστορία της Λευκαδικής μαντολιονάτας.

Τα αρχαία εργαστήρια του Ωρωπού

Μεταλλουργικά εργαστήρια της Αρχαϊκής περιόδου έφερε προφωτισμός στο φως η αρχαιολογική σκαπάνη στη Ξάλα Ωρωπού. Στον κύριο τομέα της ανασκαφής αποκαλύφθηκε εκτεταμένο συγκρότημα εργαστηρίων για την κατεργασία μετάλλων που ήταν σε χρήση από τα μέσα του 8ου αι. π.Χ. ως τα τέλη του 7ου. Βρέθηκαν 15 ελασφοειδή, κυκλικά και οψιδιότα κτήρια και αρκετοί περιβόλοι 6 επαλληλων αρχιτεκτονικών φάσεων. Η αξιολόγηση των ευρημάτων αναμένεται να φωτίσει πολλά σκοτεινά σημεία γύρω από την αρχαία τεχνολογία.

Μόνιμη Έκθεση στη Βεργίνα

Ο επισκέπτης στη μόνιμη έκθεση των θησαυρών του Φίλιππου στο υπέροχο στέγαστρο-μουσείο της Μεγάλης Τούμπας της Βεργίνας αισθάνεται ότι αλλάζει διάσταση χρόνου και έρχεται στην εποχή των αρχαίων Μακεδόνων, σε μια πόλη εγκαταλειμμένη. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον σ' αυτόν το μαγικό, θαμμένο μουσειακό χώρο παρουσιάζει η χρυσελεφάντινη κλίνη του Φίλιππου και ο τρόπος με τον οποίο αυτή έχει ανασυρθεί για πρώτη φορά.

Σε Ξένη γη

Η αρχαιολογική σκαπάνη στην καρδιά της Παλαιστίνης φέρνει εδώ και αρκετά χρόνια ευρήματα μοναδικής σπουδαιότητας, που μαρτυρούν τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό, από το κατακτιπτικό πέρας του Μ. Αλεξάνδρου έως το 638 μ.Χ. Το 1986 άρχισαν οι ανασκαφές και συνεχίζονται μέχρι σήμερα με τον αρχαιολόγο Βασίλη Τζαβέρη επικεφαλής, ο οποίος προσηγορικά ήρθε στην Ελλάδα και μίλησε για τα ευρήματα στην κοιλάδα της αρχαίας Παναθέας [σημερινή πόλη Μπίαντες], στην καρδιά της παλαιστινιακής γης: ιερό αφιερωμένο στο θεό Πανά, ναϊσκό, ελληνικές επιγραφές, σφαιρα, ελ-

αγγείων και αγάλματων ανανεώνουν στη συνείδηση το μέγεθος της ακτίας του ελληνικού πολιτισμού, τώρα πια που είναι κτήμα της οικουμενικής.

Προστασία στη Ρώμη

Τα περισσότερα αγάλματα που στολίζουν τα δημόσια πάρκα της Ρώμης δεν είναι παρά αντίγραφα. Επί εξήχρονια το δημικό συμβούλιο της ιστορικής πόλης φρονεί επιτάφια μνημεία, αγάλματα και προτομές και τοποθετεί στη θέση τους πλαστικά αντίγραφα, προκειμένου να προστατευθούν τα περιφάνια έργα τέχνης από τη φθορά της ρύπανσης και τις τελεωθείσες επιθέσεις των συγχρόνων μας βανδάλων.

A.M.

Νέα Μουσεία

Ωθηση για τη δημιουργία νέων μουσειακών χώρων ελπίζεται ότι θα δώσουν οι Ολυμπιακοί αγώνες. Συγκεκριμένα, γίνεται λόγος για το διδυμό της αναβαθμισμένης Εθνικής Πνακοθήκης και του Μουσείου Μοντέρνας Τέχνης Γουλιανδρή στο οικόπεδο Ριζάρη - Β. Κωνσταντίνου, όπως και για το Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης σε χώρο που αναζητείται μεταξύ του πρώην εργοστασίου Τοποζοδη στην Καλλιθέα και του κελύφους Φιξ.

A.M.

Αρχαιολογικό Μουσείο

Μια σειρά έργων και αποφάσεων για την αναβάθμιση του Αρχαιολογικού Μουσείου ανακοινώθηκε προσφάτως από το υπουργείο Πολιτισμού.

Σημαντικότερη όλων η ύψεια εκπατάση του Μουσείου σε έκταση 12.000 τ.μ., κάτω από το χώρο που καταλαμβάνει σήμερα ο κήπος.

A.M.

BAR

Ο εκδοτικός οίκος British Archaeological Reports (BAR), που έκλεισε το είκοσι πέντε το χρόνο, έχει εκδώσει μέχρι σήμερα περί τους χίλους τόμους (διεπαιθέτα κατάλογος), που καλύπτουν όλες τις πλευρές και διανεμονται παγκοσμίως από τον οίκο Hadrian Books Ltd. Ενδιαφέρονται για χειρόγραφα σχετικά με την ελληνική αρχαιολογία καθώς και Πρακτικά Συνεδρίων και καταλόγους μουσείων. Εκδίδουν στα Αγγλικά, Γαλλικά, Γερμανικά, Ισπανικά και Ιταλικά, και θα ήταν πρόθυμοι να

συμπεριλάβουν εκτενείς περιλήψεις στα Ελληνικά.
Πληρ. John and Erica Hedges, 7 Longworth Road, Oxford OX2 6RA, Αγγλία. Τηλ./Fax: + 44 (0) 1865511560.

Εκδήλωση για τον εορτασμό των 25 χρόνων της Ελληνικής Εταιρείας για την Προστασία του Περιβάλλοντος και της Πολιτιστικής Κληρονομιάς

Εκδήλωση για τον εορτασμό των 25 χρόνων από την ίδρυση της οργάνωσης η Ελληνική Εταιρεία για την Προστασία του Περιβάλλοντος και της Πολιτιστικής Κληρονομιάς, στις 4.3.98, στη Μεγάλη Αίθουσα Τελετών του Πανεπιστημίου Αθηνών. Γόνιμα, κατά γενική ομολογία, τα 25 χρόνια δράσης της Εταιρείας σε πέντε κύριες τομείς, που είναι: τα αναστηλωτικά έργα αρχιτεκτονημάτων της πολιτιστικής μας κληρονομιάς, η ενύψωση της προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος, οι εκστρατείες για την ευαισθητοποίηση του κοινού, η οργάνωση περιβαλλοντικών προγραμμάτων στα σχολεία και η συνεργασία με ανάλογες ευρωπαϊκές οργανώσεις.

Στο πλαίσιο της εκδήλωσης για το έργο και τις προοπτικές της Ελληνικής Εταιρείας μίλησαν ο Αντιπρόεδρος του Πανεπιστημίου Αθηνών, καθηγητής Ιωάννης Δρακόπουλος, και ο Πρόεδρος της Εταιρείας, Μιχαήλ Σκούλλος. Παρόντες ήταν και μαθητές από σχολεία που τιμήθηκαν με την απονομή αναμνηστικών μεταλλίων και τιμητικών διακρίσεων για τη συμβολή τους στην προστασία τόσο της πολιτιστικής κληρονομιάς όσο και του φυσικού περιβάλλοντος.

Τα 50 χρόνια του Σουηδικού Αρχαιολογικού Ινστιτούτου

Το Μάιο του '98, το Σουηδικό Αρχαιολογικό Ινστιτούτο γιόρτασε τα 50 του χρόνια με ένα διήμερο αρχαιολογικών ανακοινώσεων, στο οποίο εξετέθησαν πορίσματα της ανασκαφικής έρευνας που διενεργεί το Ινστιτούτο στην Αργολίδα και της μελέτης του αλμυρού, ενώ είχε προηγηθεί εορταστική εναρκτήρια εκδήλωση (10 Μαΐου '98) και θα ακολουθήσουν ποικίλες πολιτιστικές εκδηλώσεις όλη τη χρονιά.

“Το έργο της Εφορείας Παλαιοανθρωπολογίας-Σπηλαιολογίας σήμερα”

Με οργάνωση ειδικής εκδήλωσης στο Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών γιορτάστηκαν στις 19.2.98 τα 20χρόνια της Εφορείας Παλαιοανθρωπολογίας-Σπηλαιολογίας, σε συνεργασία με το Υπ. Πολιτισμού.

Τον Οκτώβριο του 1997, για την αγκρίβεια, συμπληρώθηκαν 20 χρόνια από την ίδρυση της Εφορείας Παλαιοανθρωπολογίας-Σπηλαιολογίας, με αρμοδιότητες την έρευνα, ανασκαφή, μελέτη και προστασία των σπηλαίων που παρουσιάζουν ενδιαφέρον από φυσική, αρχαιολογική, ιστορική άποψη. Το αρχείο σπηλαίων μετράει στη χώρα μας πάνω από 7000 σπήλαια, εκ των οποίων τα 17 και μόνο έχουν ερευνηθεί συστηματικά από το επιστημονικό προσωπικό και τους συνεργάτες της Εφορείας. Ωστόσο, παρά τη αρθμητική δυνατολογία, από επιστημονική άποψη δεν είναι καθόλου λίγο, αφού καλύπτει ευρύτατο πολιτισμικό φάσμα, που εκτείνεται χρονικά από την Παλαιολιθική Εποχή ως τους Βυζαντινούς χρόνους. Διαπιστώσεις πάνω στα πεπραγμένα της Εφορείας και τις προοπτικές της ακούστηκαν στην εκδήλωση διά στόματος της προϊστάμενης της Εφορείας, κας Βίβης Βασιλοπούλου. Η δημιουργία βιοβιβλιοθηκών εργαστηρίων, ώστε να αντιμετωπισθούν τα προβλήματα που προκύπτουν από την τουριστική αξιοποίηση των σπηλαίων, η οργάνωση εκπαιδευτικών προγραμμάτων με την υπό εκδόση επιτομή βασικών αρχών, για να γευτούν οι μαθητές τη μαγεία των σπηλαίων, όπως και η δημιουργία Ειδικού Μουσείου Σπηλαίων είναι στοιχεία άμεσους σχεδιασμούς της Εφορείας. Η κα Βασιλοπούλου μάλιστα πρότεινε να αναζητηθεί χώρος για το Μουσείο σε βιομηχανικά κτήρια του κέντρου της Αθήνας, υποδεικνύοντας το εργοστάσιο του Φιξ στην οδό Πατησίων, το οποίο είναι άλλωστε και σπηλαιοπροπύργος... ερευνημένο. Οι λοιποί ομιλητές της βραδιάς ήταν οι κ.κ. Γιάννης Τζεδάκης, προϊστάμενος της Δ/νσης Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, που μίλησε με θέμα “Η Εφορεία Παλαιοανθρωπολογίας-Σπηλαιολογίας ως Ειδική Περιφερειακή Μονάδα του Υπ. Πολιτισμού”, Ηλίας Μαργυράκος, καθηγητής Τεκτονικής Γεωλογίας στην αρχαιολογική έρευνα, και Γιάννης Μπασιόκος, γεωλόγος, ερευνητής Ε.Κ.Ε.Φ.Ε. “Δημόκριτος”, με θέμα “Γεωχρονολογικές και αρχαιομετρικές εφαρμογές στην Προϊστορία”. Το έργο της Εφορείας στις δύο τε-

λευταίες δεκαετίες παρουσιάζει με αναρτημένους εικονογραφημένους πίνακες και αντίστοιχα κείμενα στο Ε.Ι.Ε. Την επιστημονική επιμέλεια της έκθεσης είχαν οι αρχαιολόγοι-προϊστολόγοι Ελένη Παναγοπούλου και Γεωργία Στρατούλη. Η έκθεση διήρκεσε από τις 19 έως τις 25 Φεβρουαρίου.

Οι Πάνθηρες των σπηλαίων Μια σπουδαία αποκάλυψη του σπηλαιολόγου Κώστα Ατακτιδίδη

Στην οργανωμένη ανασκαφική παλαιοντολογική έρευνα του 1994 σε σπήλαιο του σπηλαιολογικού πάρκου Αλμυπίας Ν. Πέλλας, πολλά απολιθώματα από την αρκούδα της

σπηλιάς παρουσίαζαν μια "φαγωμένη" όψη. Το γεγονός θα μπορούσε να αποδοθεί σε "μάσημα" των θραυσμάτων μετά τη θραύση των αρχικών οστών. Η πιθανότερη εκδοχή τότε ήταν ότι υπήρχε κάποιο σαρκοφάγο που χρησιμοποίησε τη σπηλιά ως φωλιά.

Η στικτή 'Γαϊνα, το Λιοντάρι των σπηλαίων και ο Πάνθηρας είναι τα σαρκοφάγα του Πλειστοκαινού, αλλά και η ίδια η Αρκούδα των σπηλαίων εκδήλωνε νεκροφαγική συμπεριφορά.

Ποιάς λοιπόν ήταν ο "αόρατος" νεκροφάγος ...;

Το 1996 η παλαιοντολογική σκαπάνη έφερε στο φως από το ίδιο το σπήλαιο απολιθωμένα οστά Πάνθηρα. Σήμερα, η μοναδικότητα του ευρημάτος μας στη Μακεδονία επιτρέπει να συμπληρώσουμε τον κατάλογο της παλαιονίδας στην Αλμυπία και με σκουριά πλε-

ον δηλώνουμε ότι υπήρχε Πάνθηρας στον νομό Πέλλας.

Για τα ζώα του Πλειστοκαινού έχουμε σαφή εικόνα τους στα ψηφιδωτά της αρχαίας Πέλλας. Λένε πως οι τότε καλλιτέχνες ήταν νατουραλιστές - καμία αντίρρηση. Όλα όσα απεικονίζαν με τις μορφές της τέχνης τα είχαν δει.

Τα ελάφια είναι και αυτά μια πραγματικότητα επειδή στα σπήλαια βρέθηκαν απολιθώματα και στους βράχους της Αλμυπίας καταπληκτικές χαραγμένες παραστάσεις τους.

Νά λοιπόν, που οι καλλιτέχνες της κάθε εποχής άφησαν στους παλαιοντολόγους και στοιχεία για την πιθανή συμμορφολογία του παλιού παλαιονιδά και, γιατί όχι, και της παλαιολιωρίδας της Μακεδονίας.

Κώστας Αν. Ατακτιδής
Σπηλαιολόγος-ερευνητής
Διευθ. του Μουσείου Αλμυπίας,

Κατοχύρωση του επαγγέλματος του συντηρητή αρχαιοτήτων

Νίκος Μίνως

Συντηρητής Αρχαιοτήτων

Προϊστάμενος Διεύθυνσης Συντήρησης Αρχαιοτήτων του Υπουργείου Πολιτισμού

Όταν το 1985 η 1η Συνάντηση Συντηρητών Αρχαιοτήτων στην Αθήνα υιοθετούσε στα συμπεράσματά των εργασιών της "τον ορισμό του επαγγέλματος του Συντηρητή, πραγματοποιούνταν το πρώτο ουσιαστικό βήμα στην κατεύθυνση της κατοχύρωσης-καθιέρωσης του τομέα της συντήρησης αρχαιοτήτων στην Ελλάδα, ως μιας ακόμη επιστημονική υπηρεσία της προστασίας των αντικειμένων της πολιτισμικής κληρονομιάς. Μιας επιστήμης που προϋποθέτει, παράλληλα με την πρακτική εξάσκηση, θεωρητική γνώση και μεθοδολογία, καλλιτεχνική, τεχνική, επιστημονική κατάρτιση και εκπαίδευση, όπως άλλωστε αναγνωρίζει και η Πολιτεία με την ίδρυση, επίσης το 1985, του Τμήματος Συντήρησης Αρχαιοτήτων και Έργων Τέχνης στο Τ.Ε.Ι. Αθηνών¹.

Πρέπει εδώ να θυμηθούμε ότι δώδεκα χρόνια πριν (...) ο κλάδος των συντηρητών δεν προοριζόταν με σαφήνεια σε ό,τι αφορά τα τυπικά και ουσιαστικά προσόντα (το 1987 καταγράφονται 16 τρόποι να χαρακτηριστεί κανείς συντηρητής αρχαιοτήτων²), με αποτέλεσμα να προκαλούνται ενδοκλαδικές αντιθέσεις (...).

Η εξέλιξη και η δυναμική παρουσία, τα τελευταία χρόνια, των συντηρητών αρχαιοτήτων στον ελληνικό και τον διεθνή χώρο, η συνέπεια και η προσήλωσή τους στις αρχές της διεπιστημονικής προσέγγισης για την προστασία της πολιτισμικής κληρονομιάς, συνέβαλαν στην εξέλιξη κάθε επιμέλειάς και επιβεβαίωσαν την αναγκαιότητα της αναδιάρθρωσης του τομέα της Συντήρησης Αρχαιοτήτων στο πλαίσιο του νέου οργανισμού του Υπουργείου Πολιτισμού³. Η στελέχωση της Κεντρικής Υπηρεσίας του ΥΠΠΟ, αλλά και η αποκέντρωση των αρμοδιοτήτων που αφορούν στον τομέα, είναι επιτακτική, ιδιαίτερα σε μια εποχή που η έννοια συντήρησης-αξιοποίησης μνημείων έγινε επικίνδυνη δημοφιλής και απαιτεί την εμπλοκή συντηρητών με σαφήνεια γνώση, ικανών να μελετήσουν και να εκτελέσουν ιδιαίτερα πολύπλοκες επεμβάσεις, αφού τις τεκμηριώσουν προσεκτικά ώστε οι εργασίες συντήρησης να συνεισφέρουν όχι μόνο στη διατήρηση αλλά και σε μια βαθύτερη κατανόηση των ιστορικών και καλλιτεχνικών αξιών των αντικειμένων της πολιτισμικής κληρονομιάς (...).

Σ αυτή την κατεύθυνση σκεπτόμενη και η ελληνική πολιτεία, δια του Υπουργείου Πολιτισμού Ε. Βενιζέλου, ρύθμισε νομοθετικά με το Π.Δ. 2557/1997 (ΦΕΚ, 271/Α/24.12.97) τις προϋποθέσεις για τη χορήγηση άδειας άσκησης του επαγγέλματος του Συντηρητή Αρχαιοτήτων και Έργων Τέχνης (βλ. παρακάτω σχέδιο Νόμου). Η ρύθμιση αυτή, ύστερα από προσπάθειες δώδεκα ετών, υπογραμμίζει την αξιοπιστία του τομέα της συντήρησης και εξασφαλίζει την αρτιότερη και αποτελεσματικότερη προστασία των μνημείων.

Π.Δ. 2557/1997 (ΦΕΚ 271/Α/24.12.1997)

Θεσμοί, μέτρα και δράσεις πολιτισμικής κληρονομιάς. Άρθρο 9, ειδικές διατάξεις

α. Για τη μελέτη, ανάλυση, επίβλεψη έργου συντήρησης, και λειτουργία εργατηρίων για τη συντήρηση αρχαιοτήτων και έργων τέχνης κινήτων και ακινήτων απαιτείται άδεια που χορηγείται από τον Υπουργό Πολιτισμού, μετά από γνώμη Τριμελούς επιτροπής που αποτελείται από:

Το Νομικό σύμβουλο του ΥΠ.Π.Ο. ή τον αναπληρωτή του, τον Προϊστάμενο της Διεύθυνσης Συντήρησης Αρχαιοτήτων του ΥΠ.Π.Ο. ή τον αναπληρωτή του, και έναν καθηγητή Συντήρησης Αρχαιοτήτων και Έργων Τέχνης του τμήματος Συντήρησης Αρχαιοτήτων και Έργων Τέχνης του Τ.Ε.Ι. Αθηνών ή τον αναπληρωτή του.

β. Η άδεια χορηγείται σε κάθε περίπτωση, εφόσον πληρούνται οι παρακάτω προϋποθέσεις:

I. Σε όσους διαθέτουν πτυχίο Σχολών Συντήρησης Αρχαιοτήτων και Έργων Τέχνης Α.Ε.Ι. της ημεδαπής ή ισότιμου της αλλοδαπής που έχουν συμπληρώσει διετή αποδεδειγμένη πρακτική εμπειρία. II. Σε όσους διαθέτουν πτυχίο Σχολών Συντήρησης Αρχαιοτήτων και Έργων Τέχνης Α.Ε.Ι. της ημεδαπής ή ισότιμου της αλλοδαπής, που έχουν συμπληρώσει τριετή αποδεδειγμένη πρακτική εμπειρία. III. Σε όσους διαθέτουν πτυχίο Δευτεροβάθμιας Σχολής Συντήρησης Αρχαιοτήτων και Έργων Τέχνης τριετούς φοίτησης της ημεδαπής ή ισότιμου της αλλοδαπής, και περισσότερο από 12 έτη, κατά τη δημοσίευση του παρόντος, αποδεδειγμένης επαγγελματικής δραστηριότητας και έργο στη συντήρηση αρχαιοτήτων και έργων τέχνης, όπως προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου που τίθεται στην κρίση της επιτροπής (αναλυτικός φάκελος εργασιών, μελέτες, δημοσιεύσεις, ανακοινώσεις) που έχουν συντελεσθεί σύμφωνα με τις αρχές συντήρησης και προστασίας των αντικειμένων πολιτισμικής κληρονομιάς, έτι όπως περιγράφονται στις Διεθνείς Συμβάσεις (Χάρτης Βενετίας, Σύμβαση Γρανάδας, Ορισμός του Επαγγέλματος του Συντηρητή). IV. Σε όσους υπαλλήλους υπηρετούν κατά τη δημοσίευση του παρόντος ή υπηρέτησαν στο Υπουργείο Πολιτισμού, στους κλάδους ΠΕ7, ΠΕ8, ΠΕ10, ΠΕ 17, ΤΕ0, ΔΕ6, ΕΕ5 και στις επισπευόμενες από αυτό υπηρεσίες και Ν.Π.Δ.Δ., εφόσον διαθέτουν μέχρι τη δημοσίευση του παρόντος δώδεκα (12) έτη αποδεδειγμένη δραστηριότητα και έργο στη συντήρηση αρχαιοτήτων, όπως αυτή βεβαιώνεται από τη Διεύθυνση Συντήρησης Αρχαιοτήτων του ΥΠ.Π.Ο.

γ.α) Οι ειδικότητες για τις οποίες χορηγείται η άδεια προσδιορίζονται από τον τίτλο σπουδών ή τη βεβαίωση που τον συνοδεύει και χορηγείται από το αντίστοιχο εκπαιδευτικό ίδρυμα (Α.Ε.Ι., Τ.Ε.Ι. ή Δευτεροβάθμια Σχολή Συντήρησης Αρχαιοτήτων και Έργων Τέχνης τριετούς φοίτησης) ή για την περίπτωση IV του προηγούμενου εδαφίου β' Α από τη βεβαίωση που χορηγείται από τη Διεύθυνση Συντήρησης Αρχαιοτήτων του Υπουργείου Πολιτισμού.

Ενδεικτικά αναφέρονται οι εξής ειδικότητες: Συντήρηση τοιχογραφιών, εικόνων, μουσικά, χαρτίου, ξυλόγλυπτου, ξύλου, υφάσματος, δερμάτινο, φωτογραφικού υλικού, πορσελάνης, γυαλού, κεραμικού, πέτρας, μετάλλου, ψηφιδωτού, οργανικών αναοξικών ευρημάτων.

ββ) Οι έχοντες τους τίτλους σπουδών των περιπτώσεων I και II του εδαφίου β' Α αποκτούν την προβλεπόμενη πρακτική εμπειρία τους σε εργαστήρια ή συνεργεία συντήρησης στον δημόσιο ή ιδιωτικό τομέα.

γγ) Στις περιπτώσεις III και IV του εδαφίου β' η αίτηση πρέπει να υποβληθεί στην επιτροπή σε διάστημα εξή (6) μηνών από τη δημοσίευση του παρόντος.

δ.α) Ισχύει τα Μητρώα Συντηρητών Αρχαιοτήτων και Έργων Τέχνης που θα περιλαμβάνει όσους κατέχουν την παραπάνω άδεια. ββ) Σε ένα (1) έτος από τη δημοσίευση του παρόντος καταρτίζεται κώδικας επαγγελματικής δεοντολογίας για τη συντήρηση αρχαιοτήτων και έργων τέχνης.

* Το άρθρο 9 τροποποιήθηκε σε πρόταση που υπέβαλαν η Διεύθυνση Συντήρησης Αρχαιοτήτων και οι Πανελλήνια Ένωση Συντηρητών Αρχών, Σύλλογος Καλλιτεχνών Συντηρητών, Σύλλογος Συντηρητών Αποφοίτων ΤΕΙ Πανελληνίων Συνδικαστικής Ψέλλων Μονίμων Υπαλλήλων ΥΠΠΟ, Συντηρητών Αρχών και Έργων Τέχνης Πτυχιούχων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης της Ημεδαπής.

Παραπομπές

1. Αρχαιολογία 19 (1986), σσ. 63-65.
2. Ορισμός του Επαγγέλματος του Συντηρητή. ICOM-Ελληνικό Τμήμα, 1985.
3. Π. Δ. 386/1989 (ΦΕΚ 169/Α/16.6.1989).
4. Ο. Γκράτσιου, «Από τον "αρχαιολογικό" Φραγκίσκο Νόβο στους διπλωματούχους συντηρητές αρχαιοτήτων και έργων τέχνης», Αρχαιολογία 22 (1987), σσ. 14-21.
5. Ν. Μίνωα, «Διεύθυνση Συντήρησης Αρχαιοτήτων», Λειτουργία, προβλήματα προοπτικές», Αρχαιολογία 46 (1993), σσ. 25-26.

Ευρωπαϊκή Σύνοδος

«Διατήρηση της πολιτισμικής κληρονομιάς: προς ένα προσδιορισμό των χαρακτηριστικών του συντηρητή στην Ευρώπη»

Από 18 έως 22 Οκτωβρίου 1997, συναντήθηκαν στην Παβία της Ιταλίας 45 ειδικοί στη Συντήρηση Αρχαιοτήτων, προερχόμενοι από 16 ευρωπαϊκές χώρες, συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας. Σκοπός της συνάντησης ήταν η συμμετοχή στην Ευρωπαϊκή σύνοδο με θέμα: «Διατήρηση της πολιτισμικής κληρονομιάς: Προς ένα προσδιορισμό των χαρακτηριστικών του Συντηρητή στην Ευρώπη». Η διοργάνωση της συνάντησης πραγματοποιήθηκε από τον μη κυβερνητικό οργανισμό «Associazione Giovani Secco Suardo», με χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο πλαίσιο του προγράμματος «Raphael 1996» και με τη συμμετοχή πανεπιστημιακών ιδρυμάτων και οργανισμών συντήρησης ευρωπαϊκών χωρών και από την ομάδα του Υπουργείου Πολιτισμού και Περιβάλλοντος της Ιταλίας και του Πανεπιστημίου της Παβία. Οι εργασίες της Σύνοδου, που ήταν αφιερωμένες στη καλύτερη αρχών κοινής αποδοχής, που θα προταθούν στην Ευρωπαϊκή Ένωση για την υιοθέτηση συγκεκριμένων δράσεων, κατέληξαν στην παρουσίαση και την αποδοχή, ομόφωνα, στις 22 Οκτωβρίου 1997, του «κείμενου της Παβίας».

Το κείμενο της Παβία

Έχοντας υπόψη ότι η πολιτισμική κληρονομιά, κινητή και ακίνητη, αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο της ευρωπαϊκής πολιτισμικής ταυτότητας, μιας ταυτότητας που κληρονομείται σε εθνικές αλλά και τοπικές ιδιαιτερότητες.

Έχοντας υπόψη την ειδική φύση αυτής της κληρονομιάς, τη φθαρτή τη φύση, την ήπια υγρασία ενόψει της πρόβλεψης σε αυτή των σημειωμένων και μελλοντικών γενεών καθώς και της ευαισθητοποίησης των επαγγελματιών, του κοινού και των κέντρων λήψης αποφάσεων για την πρόβλεψη, την ιστορία, την φθορά και τη διατήρησή της.

Έχοντας υπόψη ότι είναι αναγκαίο να εξασφαλιστεί ανώτατου επιπέδου συντήρηση-αποκατάσταση για την πολιτισμική κληρονομιά, που να μπορεί δηλαδή να της εξασφαλίσει την ακεραιότητα και να παρατείνει τη διατήρησή της.

Έχοντας υπόψη ότι αυτό το υψηλό επίπεδο συντήρησης-αποκατάστασης εξαρτάται από την αναγνώριση της θέσης του συντηρητή στο επαγγελματικό πεδίο, που πρέπει επισημοποιώντας να αναγνωρισθεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Έχοντας υπόψη ότι ο συντηρητής πρέπει να συμμετέχει από την αρχή στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων που αφορούν σε προγράμματα συντήρησης, και να αναλαμβάνει, σε συνεργασία με άλλους εμπλεκόμενους φορείς, τις ευθύνες που προκύπτουν από την ειδικότητά του (ιδιαιτέρως για τις διάγνωση, την περιγραφή, την εφαρμογή) και την τεκμηρίωση των επεμβάσεων).

Οι ειδικοί σε ό,τι αφορά τη συντήρηση-αποκατάσταση της πολιτισμικής κληρονομιάς, που συναντήθηκαν στην Παβία τον Οκτώβριο του 1997, συστάσαν, στη βάση του κείμενου που προετοιμάστηκε από τους φορείς των επαγγελματιών (Γενικές επαγγελματικές αρχές της ECCO), την ενθάρρυνση των δράσεων από την Ευρωπαϊκή Ένωση, σε συνεργασία με όλους του ειδικούς του τομέα:

1. Την αναγνώριση και την προώγηση της συντήρησης-αποκατάστασης ως επιστημονικού κλάδου, ο οποίος καλύπτει όλες τις κατηγορίες των αντικειμένων της πολιτισμικής κληρονομιάς και διδάσκει σε πανεπιστημιακό ή άλλο αναγνωρισμένο ισότιμο ε-

πίπεδο με δυνατότητα εκπόνησης διδακτορικής διατριβής. 2. Την ανάπτυξη της διεπιστημονικής συνεργασίας ανάμεσα σε συντηρητές και μελετητές των ανθρωπιστικών και φυσικών επιστημών, τόσο στον τομέα της εκπαίδευσης όσο και στον τομέα της έρευνας. 3. Τον προσδιορισμό των χαρακτηριστικών του επαγγελματία συντηρητή με βάση τις γενικές επαγγελματικές αρχές της ΕΓΟΟ (93/94), του ρόλου του στη λήψη αποφάσεων κατά το σχεδιασμό των προγραμμάτων συντήρησης και της ευθύνης του για επικοινωνία με άλλους επαγγελματίες, με το κοινό και τα κέντρα λήψης αποφάσεων. 4. Τη διατύπωση ενός ορισμού, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, που να προσδιορίζει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του επαγγελματία του συντηρητή. 5. Τη διακήρυξη επαγρύπνηση ως προς την ανάπτυξη εκπαιδευτικών προγραμμάτων που δεν ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις του επαγγελματία. 6. Την εξασφάλιση της κατάλληλης ισορροπίας ανάμεσα στη θεωρητική και την πρακτική εκπαίδευση καθώς και της διαδοχικής στρατηγικών επικοινωνιών. 7. Την οργάνωση, με άμεση προτεραιότητα, προγράμματος συνεργασίας και ανταλλαγών στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού δικτύου εκπαιδευτικών και ερευνητικών ιδρυμάτων. 8. Την οργάνωση του τον τομέα συντήρησης συγκρητικών σπουδών με την αξιοποίηση διαφορετικών εκπαιδευτικών συστημάτων (αντικείμενο, περιεχόμενο και επίπεδο σπουδών). 9. Την καλύτερη διάδοση των πληροφοριών με τη δημοσίευση των εργασιών συντήρησης-αποκατάστασης. 10. Την προαγωγή της έρευνας στη συντήρηση-αποκατάσταση. 11. Την καθιέρωση θεσμικού πλαισίου που να εγγυάται την ποιότητα των επιμέτρων επί της πολιτισμικής κληρονομιάς και του περιβάλλοντός της, με σκοπό να αποφευχθούν οι αρνητικές επιπτώσεις από την ανεπίτηκτη ελεύθερη αγορά. Αυτό το θεσμικό πλαίσιο θα συμπεριλάβει κυρίως όρους που αφορούν στον προσδιορισμό των παιδικών χαρακτηριστικών των φορέων ή των ομάδων επαγγελματιών που είναι υπεύθυνοι για εργασίες-προγράμματα συντήρησης και στον προσδιορισμό των προδιαγραφών για την εκτέλεση εργασιών προγραμμάτων συντήρησης-αποκατάστασης. 12. Τη δημοσίευση πολυγλωσσού λεξικού ορολογίας της συντήρησης, με βάση τους ήδη καθιερωμένους όρους. 13. Την εφαρμογή των κατάλληλων μεθόδων για την εξασφάλιση καλύτερης επικοινωνίας ανάμεσα στους επαγγελματίες, το κοινό και τα κέντρα λήψης αποφάσεων.

Οι ειδικοί που συσκέφθηκαν στην Παβία παρατόντων τους φορείς της Ευρωπαϊκής Ένωσης να επιδείξουν τη συνδρομή τους για τη διατήρηση της πολιτισμικής κληρονομιάς, μετατρέποντας αυτές τις προτάσεις σε συγκεκριμένες και συντονισμένες δράσεις.
Ομόφωνα αποδεκτό

Παβία 21 Οκτωβρίου 1997

Μετάφραση από το αγγλικό κείμενο: Ν. Μίνως

Σημ. Στο κείμενο της Παβία γίνεται χρήση του όρου conservator-restorer, που εδώ αποδίδεται ως Συντηρητής.

ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Α' Συνάντηση των Βυζαντινολόγων της Ελλάδας και της Κύπρου 25-27 Σεπτεμβρίου 1998, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων θα πραγματοποιηθεί από τις 25 έως τις 27 Σεπτεμβρίου 1998 η Α' Συνάντηση των Βυζαντινολόγων της Ελλάδας και της Κύπρου. Πρόκειται για την πρώτη συνόδο ερευνητών από όλες τις κατευθύνσεις των Βυζαντινών σπουδών, δηλαδή την Ιστορία, τη Φιλολογία, την Αρχαιολογία, την Ιστορία του Λαού, τη Θεολογία κ.λπ.

Στο Συνέδριο αυτό θα εξεταστούν θέματα οργάνωσης και συντονισμού της βυζαντινολογικής έρευνας, καθώς και οι νέοι προσανατολισμοί της σε σχέση με τις νέες τάσεις και τα πιο εξελιγμένα ενδιαφέροντα.

Εκπρόσωποι Πανεπιστημίων, Ιδρυμάτων, Κέντρων, αλλά και μεμονωμένοι ή νέοι ερευνητές, θα έχουν τη δυνατότητα να κάνουν επιστημονικές ανακοινώσεις και να παρουσιάσουν την πορεία των εργασιών τους ή επιμέρους πορίσματά τους. Επίσης θα συζητηθούν θέματα διδασκαλίας της ιστορίας και του πολιτισμού του Βυζαντίου στη Δευτεροβάθμια και την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, οργάνωσης μετα-

πτυχιακών σπουδών και συνεργασίας μεταξύ των Ιδρυμάτων. Για περισσότερες πληροφορίες και δηλώσεις συμμετοχής μπορείτε να απευθυνστείτε στην Οργανωτική Επιτροπή της Α' Συνάντησης των Βυζαντινολόγων, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, 45110 Ιωάννινα. Τηλ. (0651) 98109, 98129, 98134 Fax: (0651) 45160 e-mail: synbyz@cc.uoi.gr

Παλαισανθρωπολογία της Μάνης

Διεθνής επιστημονική Συνάντηση με θέμα την "Παλαισανθρωπολογία της Χερσονήσου της Μάνης" διοργανώνεται (25-27 Σεπτεμβρίου 1998) από το Παν/μιο Αθηνών, Εργ. Γεωλογίας και Παλαιοντολογίας, το I.G.M.E., το Collège de France, το Παν/μιο Paris-1 (UFR 3) και το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας της Λειδέν. Το πρώτο μέρος της Συνάντησης, που θα πραγματοποιηθεί στην Αθήνα, θα περιλάβει: α) ανακοινώσεις σχετικές με την έρευνα στην περιοχή της Μάνης, β) παρουσίαση παλαισανθρωπολογικών ευρημάτων της Ευρώπης, γ) επίσκεψη στο Μουσείο Παλαιανθρωπολογίας του Παν/μίου Αθηνών. Στο δεύτερο μέρος, που θα πραγματοποιηθεί στην Αρσινόη, θα παρουσιαστούν ανακοινώσεις σχετικές με το θέμα της εξέλιξης της Ευρωπαϊκής Ηπείρου και θα γίνουν Εργαστήρια σε θέσεις παλαιοανθρωπολογικού ενδιαφέροντος στη Μάνη. Πληρ. Ανθρωπολογικό Μουσείο Πανεπιστημίου Αθηνών, Μ. Αστίας 75, 115 27 Αθήνα. Τηλ. 7788 644.

Επικοινωνίες και μεταφορές

Με θέμα: "Επικοινωνίες και Μεταφορές στην Προβιομηχανική περίοδο", οργανώνεται στη Μονεμβασία το ΙΑ Συμπόσιο Ιστορίας και Τέχνης από τον Μονεμβασιώτικο Όμιλο και το Πολιτιστικό Τεχνολογικό Ίδρυμα της ΕΤΒΑ (23-25 Ιουλ. 1998). Πληρ.: Μονεμβασιώτικος Όμιλος, Μονεμβασία. Τηλ. 0732-61 284, και ΕΤΒΑ Αθήνα, Τηλ. 3614 824-5.

ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

Ναός του Απόλλωνα

Η Πρώτη παρουσίαση του αρχαϊκού ναού του Απόλλωνα στη Θεσσαλική αρχαία Μητρόπολη ήταν το θέμα της διάλεξης που έδωσε ο αρχαιολόγος κ. Μπίμπης Ιντζερίδου, αναπληρωτής Προϊστάμενος της ΙΓ' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων Βόλου, στις 4.5.98, στο Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης. Συνομιλώντας τα αποτελέσματα του πρώτου ονασκαφικού έργου, ο ομιλητής ανακοίνωσε ότι πρόκειται για δωρικό περίπτερο ναό, με εμφανείς όμως διαφοροποιήσεις από το δωρικό ρυθμό, το οποίο κατασκευάστηκε κατά το 2ο τέταρτο του 6ου αι. π.Χ. και λειτουργούσε για 5 περίπου αιώνες. Η αναθηματική επι-

ΕΚΘΕΣΕΙΣ

Ανατολική Μεσόγειος: Κύπρος-Δωδεκάνησα- Κρήτη, 1600-600 π.Χ.

Έκθεση με θέμα "Ανατολική Μεσόγειος: Κύπρος-Δωδεκάνησα-Κρήτη 1600-600 π.Χ." διοργανώνουν η ΚΓ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων και το Πανεπιστήμιο Κρήτης.

Στόχος της έκθεσης ήταν η ανάδειξη των εμπορικών, ιδεολογικών και πολιτιστικών σχέσεων των λαών της ανατολικής λεκάνης της Μεσογείου, η δημοιοργική φαντασία τους και η διαχρονική παρουσία τους στην κρίση για τη δημοσιότητα των ευρωπαϊκών πολιτισμικών χιλιαστίων, ανάμεσα στο 1600 και στο 600 π.Χ.

Παρουσιάστηκαν τριακόσια πενήτα αντικείμενα από όλα τα επίπεδα ζωής, από τη μια άκρη της Μεσογείου στην άλλη, κατά ομάδες σε διαφορετικά επίπεδα. Στο επίπεδο των εισαγωγών-εξαγωγών, των απομιμήσεων και των μίξεων. Πρώτες ύλες φερμένες από την Ανατολή (χαλιόδοντες, τάλανα χαλκού, αβγά στρουθοκαμήλου, γυαλί), ανεπεξέργαστες, ταξιδεύουν μαζί με άλλες επεξεργασμένες με μαεστρία και δύναμη, αποτυπωμένες την ψυχή του δημιουργού τους. Εύστοχη η επιλογή επιτοίχιων προθηκών στο χρώμα της Μεσογείου, και στη μέση η αφηρημένη ιδέα ενός πλοίου, τα φινιρίσματα του οποίου είχαν μετατραπεί σε βιτρίνες, έτσι που η κεντρική ιδέα του ταξιδιού, της όμισης και της κίνησης να περνά στον επισκέπτη. Για πρώτη φορά στην ιστορία του, το μοναδικό στο είδος του αρχαιολογικό μουσείο του Ηρακλείου άνοιξε τις πύλες του σε περιοδική έκθεση με συμβολικό χαρακτήρα, προών της συνεργασίας του Υπουργείου Πολιτισμού με το ανώτατο πνευματικό ίδρυμα του νησιού, το Πανεπιστήμιο Κρήτης.

Μουσείο Ζακύνθου

"Τα πάθη τα σεπτά... ως φάτα σωστικά...". Είναι ο τίτλος της έκθεσης που παρουσιάσει το θείο Πάθος σε εικόνες της Ζακύνθου από το 17ο έως τον 19ο αιώνα (11.4-28.5.1998). Τρίαντα έργα τέχνης από τα οποία πολλά αδημοσίευτα, παρουσιάστηκαν στο κοινό μετά από συστηματική εργασία αντήρησης και αποκατάστασης. Με συνολικό αλλά πλήρες εισαγωγικό σημείωμα, και με σωστή παρουσίαση των εκθεμάτων, δόθηκε ο χαρα-

κτήρας της μεταβυζαντινής τέχνης στην περιοχή των Ιονίων νησιών. Αξέπαινη και επιτυχής συνεργασία της ΣΤ' Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων και του Μουσείου Ζακύνθου που συνέβαλαν σ' αυτήν.

Αλέξανδρος και Ανατολή

Πάνω από 80 σπάνια ευρήματα συγκεντρώθηκαν από 20 μουσεία του εξωτερικού για την έκθεση "Αλέξανδρος και Ανατολή", που διοργανώθηκε στο Κυβερνείο της Θεσσαλονίκης ο Οργανισμός Πολιτιστικής Πρωτεύουσας '97, σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (4.12.97 - 31.1.98). Οι επισκέπτες είχαν την ευκαιρία να δουν ευρήματα από το ανάκτορο του βασιλιά Δαρείου στα Σούσα, χρυσά σκεύη από τη χώρα των Σκυθών, έργα βουδιστικού τέχνης, που συναντήθηκαν με τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό στο πέρασμα του Μ. Αλεξάνδρου.

Ο Μεγαλέξανδρος της Δύσης

Για πρώτη φορά η Θεσσαλονίκη είχε συγκεντρωμένα τόσα έργα επιφανών Δυτικών καλλιτεχνών με βασιική θεματική τον Μακεδόνα στρατηλάτη. Rubens, Raphael, Solimena, Tiepolo και πλήθος άλλων έργων. Η έκθεση, οργανωμένη στο Τεχνολογικό Ίδρυμα από τον Οργανισμό της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας, χωρίζεται σε 23 ενότητες, με πιο εκτεταμένες κάποιες που αναφέρονταν σε επεισόδια από τη ζωή του Αλεξάνδρου και στις αρετές του.

Ελληνική Μουσική

Το Λαογραφικό Ιστορικό Μουσείο Λάρισας οργανώνει, σε συνεργασία με τον Δήμο Λάρισας και το Μουσείο Ελληνικών Λαϊκών Οργάνων-Κέντρο Εθνικομουσικολογίας, έκθεση με θέμα "Ελληνικά Λαϊκά Μουσικά Όργανα", που στηρίχθηκε με γκραβούρες, σχέδια, φωτογραφίες και όργανα. Η έκθεση αυτή συνέθεσε, επιπλέον, ένα θαυμάσιο υποβάθρο για την τρίμηνη συνάντηση "Ελληνική Μουσική: Αρχαιότητα-Βυζάντιο-Νεότερο χρόνο" (6-8 Μαρτίου 1998), στην οποία έλαβαν μέρος οι ελληνικές μελωδίες της ελληνικής μουσικής παραδοσης: Δημήτρης Θέμελης, καθ. Μουσικολογίας στο Τμ. Μουσικών Σπουδών του Α.Π.Θ. ("Νέα ευρήματα αρχαία ελληνικής μουσικής"), Γρηγόριος Στάθης, καθ. στο Τμ. Μουσικών Σπουδών του Παν. Αθηνών ("Η ελληνική Ψαλτική Τέχνη της ορθόδο-

γραφού του Απόλλωνα που βρέθηκε μαρτυρεί τη θεότητα, στην οποία ήταν αφιερωμένος ο ναός" μένει όμως η σχεδίαση και η συγκόλληση των μελών του ιερού, προκειμένου ν' αποκτήσουμε πληρέστερη εικόνα για το νηπιέμο. Α.Μ.

Ο Ξενών της Μονής του Παντοκράτορος

"Ο Ξενών της Μονής του Παντοκράτορος", ένα σύγχρονο νοσσοκομείο του 12ου αιώνα στην Κωνσταντινούπολη, ήταν το θέμα της διαλέξεως που έδωσε ο κ. Στέφανος Γερούλιάνος, καθηγητής της Χειρουργικής στο Πανεπιστήμιο Ζυρίχης, στο Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης, την 9.2.98.

Ο καθηγητής, μετά από εκτενή αναφορά σε έργα που ανήκουν στη Μονή του Παντοκράτορα και στο πως η βυζαντινή τέχνη επεδίωξε στη Δύση, επίσης το ενδιαφέρον του στον πρωτοποριστικό χαρακτήρα του Ξενώνα-Νοσοκομείου της Μονής.

Η πυρά του Ηρασιτίωνα

"Η πυρά του Ηρασιτίωνα και το κυνήγι του Μ. Αλεξάνδρου" ήταν το θέμα διάλεξης που έδωσε η καθηγήτρια Όλγα Παλαγιού στις 19.1.98 στο Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης. Με πλούσια υλικό από διάφορες φωνές, που προβλήθηκαν στη διάρκεια της ομιλίας, και με αναλυτικές περιγραφές, η Ο. Παλαγιού υποστήριξε την άποψη ότι η εν λόγω πυρά στη Βαθυλίωνα είχε σπείθει από τον Μ. Αλέξανδρο προς θεοποίηση του Ηρασιτίωνα και όχι προς αφηρωισμό του, όπως πιστευόταν. Με την ίδια ευφρόσυνη περιγραφή διάθεσε ατιμετώπιση η αρχαιολόγος και το πιστόβιο του κυνηγιού, ώστε καταλήγοντας να εντοπιστεί τις επιπτώσεις του ελληνικού πολιτισμού με τον "βαρβαρικό", που προκάλυψε στο πέρασμά του ο Μακεδόνας στρατηλάτης.

Α. Π. Θ. - Λουϊτζι Μπέσκι

Τον περασμένο Νοέμβριο το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης αναγόρευσε τον αρχαιολόγο, καθηγητή του Πανεπιστημίου της Φλωρεντίας, Λουϊτζι Μπέσκι, σε επίτιμο δίδακτορα του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας. Στο πλαίσιο της τελετής ο καθηγητής μίλησε με θέμα "Τέχνη και πολιτισμός της αρχαϊκής Αίθουσας", εκθέτοντας τα συμπεράσματα της πολυχρονής έρευνάς του στο νησί.

ξης λατρείας, ιστορικό διάγραμμα). Λάμπρος Λιάβας, επ. καθ. Εθνομυθολογίας στο Παν. Αθηνών-Δ.ν.της ΜΕΛΜΟΚΕ ("Η ελληνική μουσική από τη διαχρονικότητά της"), Μιχάλης Μερακλής, καθ. Λαογραφίας στο Παν. Αθηνών ("Το δημοτικό μας τραγούδι"), Ρένα Λουτζάκη, ανθρωπολόγος του χωρού ("Παραδοσιακές αξίες και συνειδήσεις στον παραδοσιακό χορό"). Ακόμα, έγινε Στρογγυλό τραπέζι με θέμα "Από την παράδοση στη σύγχρονη αναβίωση", με παρεμβάσεις των τοπικών φορέων που ασχολούνται με τη μουσική στην ευρεία διάσταση της.

Η ελληνική πτέρυγα του Λούβρου

"Το Λούβρο αποκάλυψε τους ελληνικούς του θησαυρούς", είναι ο τίτλος της έκθεσης στη νέα πτέρυγα του Μουσείου του Λούβρου, η οποία περιλαμβάνει πολλά περισσότερα ελληνικά εκθέματα κατά χρονολογική σειρά, ξεκινώντας από την προκλασική περίοδο.

A.M.

BIBLIA

Οι βοσβαλωτές αυλές των Κυκλάδων

Γιάννης Λουκιανός
Αθήνα 1998

Μια λίαν ενδιαφέρουσα διγλωσση έκδοση του βιβλίου αυτό του Γ. Λουκιανού, έρχεται να συμπληρώσει τις λίγες σχετικά γνώσεις μας πάνω στην τέχνη και την τεχνική των βοσβαλωτών αυλών του νησιωτικού ελλαδικού χώρου. Μετά τις σπουδαίες μελέτες της Μαρίας Ξύδα για τις βοσβαλωτές αυλές της Χίου και του Αλ. Φλωράκη για τις βοσβαλωτές αυλές της Τήνου, το βιβλίο του Γ. Λουκιανού προεκτείνει το θέμα προσφέροντας μια μεστή κριτική θεώρηση μέσα από όλες τις "ψηφίδες" που συγκροτούν το συγκεκριμένο έργο τέχνης και τεχνικής.

Η μεγάλη ελληνική παράδοση της μαστορίας ερμειώνεται με μαστορία και γνώση από τον συγγραφέα προχωρώντας στην ανάδυση τέτοιων αυλών της Σαντορίνης, της Σύρου, της Τήνου και της Μήλου.

Το βιβλίο αυτό όμως δεν είναι μόνο προϊόν, μόχθος, γνώσης, ισομότητας και ταλέντου: είναι βασικά προϊόν της μεγάλης ευαισθη-

σίας του συγγραφέα και της απειρίστητης αγάπης του για το αντικείμενο της δουλειάς του.

Νίκος Θ. Χαλέβας
Καθηγητής Ε.Μ.Π.

"Home is where the earth is". The Spatial Organization of the Upper Palaeolithic Rockshelter Occupations at Kilthi and Kastritsa in North-west Greece

Nena Galanidou
Εκδ. British Archaeological Reports International Series 687, Oxford, 1997

Τα σπήλαια και οι βραχοσκεπές είναι χώροι κατοχής συνδεδεμένοι με την παλαιολιθική Αρχαιολογία.

Το βιβλίο ερευνά την οργάνωση του χώρου των βραχοσκεπών από τους κυνηγούς-προσορυλλέκτες της Νεότερης Παλαιολιθικής εποχής και ανηγεί τις απαρχές της Αρχιτεκτονικής. Η λεπτομερής μελέτη της κατοικίας στο χώρο των αρχαιολογικών ευρημάτων, και των οικιακών δομών δύο θέσεων στη βορειοδυτική Ελλάδα, το Κλειδί (στην κοιλιά του Βοϊδομάτη) και την Καστρίτσα (στην οχθή της λίμνης Παμβωτιδας), αποτελεί τον πυρήνα του βιβλίου. Η σύγκριση των χαρακτηριστικών των θέσεων αυτών με τα αντίστοιχα χαρακτηριστικά εγκαταστάσεων της ίδιας περιόδου στα Βαλκάνια συμπληρώνει την εικόνα της οργάνωσης του χώρου κατά την περίοδο αυτή. Παρά τις επιμέρους διαφορές, το κοινό στοιχείο που προκύπτει από τη συγκριτική μελέτη είναι ο δομικός ρόλος των εστιών στην οργάνωση του, κατά τ'όλα, αδόμητου χώρου των βραχοσκεπών.

Πρωτότυπη και πολύ χρήσιμη η μελέτη αυτή, που με το συνθετικό της χαρακτήρα αποκάλυψε γνωρίσματα σημαντικά για τη γνώση της Προϊστορίας.

Ιωαννίνων Εγκώμιον

Αναστάσιος Ι. Παπασταύρος
Ιωάννινα 1998

"Ένα ακόμα βιβλίο του δραστήριου ερευνητή Γιαννιώτη αρχιτέκτονα Α. Παπασταύρου είναι αυτό που σήμερα παρουσιάζουμε. Ο σκόπελος τόμος, με περισσότερες από τριακόσιες ελπίδες και με ιωραία φωτογραφική και εικονογραφική τεκμηρίωση, συγκεντρώνει την αρχιτεκτονική κληρονομιά και παράδοση των Ιωαννίνων με γνώση και ευαισθησία. Ο τόμος διατρέχει την αρχιτεκτονική "περίπετα" της

πρωτεύουσας της Ηπείρου με αγάπη και επιστημονική τεκμηρίωση. Το βιβλίο είναι, κατά τη γνώμη μας, ένας πληρέστερος οδηγός για τη Γιάννενα και για την αρχιτεκτονική τους ιστορία, η οποία από τις απαρχές μέχρι τις σύγχρονες επεμβάσεις παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

Η έκδοση είναι διγλωσση (Ελληνικά και Αγγλικά), και γι αυτό είναι χρησιμότητα ως μέσο γνωριμίας της πλούσιας αρχιτεκτονικής μας παράδοσης στον ευρύτερο επιστημονικό χώρο.

N.Θ.Χ.

Ο Μέγας Αλέξανδρος

Δημ. Μανίνης
Εκδ. Ακρίτας: Στις πηγές της Ιστορίας, Αθήνα 1997

Στο πεντάτομο αυτό έργο ο συγγραφέας παρουσιάζει τη ζωή του Μεγάλου Αλεξάνδρου από τη γέννηση έως το θάνατό του. Στο έργο μεταφέρονται, σε απλή νεοελληνική, πληροφορίες για τον Αλέξανδρο, όπως έφτασαν έως εμάς από τα κείμενα των αρχαίων συγγραφέων Αρριανού, Πλουτάρχου και Κίντου Κούρτου Ρούφου.

Η σειρά προορίζεται για μεγάλα παιδιά και εφηβούς. Ο συγγραφέας μετέφρασε με ακρίβεια τα περιγραφικά εδάφια που δίνουν το στίγμα της εποχής, ενώ συμπλήρωσε τα κείμενα των μακροσκελών λόγων. Ως προς τα ονόματα και τα τοπωνύμια, διατήρησε τα σημαντικότερα ονόματα και όσα τοπωνύμια είναι απαραίτητα για να υπάρξει η αίσθηση του γεωγραφικού χώρου.

Τέλος, αυτή η έκδοση είναι συμπαραγωγή με τον Οργανισμό Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης - Θεσσαλονίκη 1997.

M.Nt.

Les maisons rurales de Tinos: Phaneromeni à Exomeria

Machi Karali
Unesco, 1997

Είναι πραγματικά σημαντικό το γεγονός ότι το πόνημα της αρχιτέκτονα και καθηγήτριας στο Ε.Μ. Πολυτεχνείο, Μάχης Καραλή, ευτύχησε να δημοσιευθεί από την Unesco σε γαλλική γλώσσα στη σειρά "Etablissements Humains et Environnement Socio-Culturel", κίνησης έτσι ευρύτερα προοιστή της διεθνής επιστημονικής κοινότητας τη λαϊκή μας αρχιτεκτονική. Πρόκειται για μια πληρέστερη, σε βάθος μελέτη της λαϊκής αρχιτεκτονικής της Τήνου, στην οποία με σοβαρότητα και ευαισθησία έκοψε

η συγγραφέας.

Το βιβλίο χωρίζεται σε 3 βασικά μέρη, στο πρώτο εξετάζονται τα κρητικό-οικονομικό και κοινωνικό πλαίσιο στο νησί από τον 13ο έως τον 20ό αιώνα· στο δεύτερο γίνεται λεπτομερής καταγραφή και αρχιτεκτονικά τεκμηριωμένη ανάλυση των δεκαεννέα αγροτικών σπιτιών στη Φανερωμένη, προκειμένου ν' αποτελέσουν ένα μνημείο προς χρήση, ενώ το 3ο και τελευταίο μέρος είναι αφιερωμένο στην εξαγωγή συμπερασμάτων πάνω στην τυπολογία και στα κατασκευαστικά συστήματα των σπιτιών αυτών. Εξετάζοντας με λεπτομέρεια όλα τα αρχιτεκτονικά στοιχεία που συνθέτουν τις κατασκευές αυτές, η ερευνητήρια πετυχαίνει το στόχο της. Με πλούσια όσο και προσεγμένη εικονογραφική παρουσίαση, μέσω φωτογραφιών, αρχιτεκτονικών σχεδίων και άλλου υλικού, το βιβλίο της Μάγης Καραλή πιστεύουμε ότι αποτελεί, εκτός των άλλων, και σημαντική συμβολή στη σχετική βιβλιογραφία, προσφέρει δηλαδή την κριτική άποψη του αρχαιολόγου, ο οποίος είτε σχεδιάζοντας είτε γράφοντας, οφείλει να συνθέτει.

N.G.X.

Αρχαιολογικές αγινίες στην Κρήτη του 19ου αιώνα

Γιάννης Σακελλαράκης
Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο 1998

Με "51 έγγραφα για τις κρητικές αρχαιότητες (1883-1898)" ο Γιάννης Σακελλαράκης, μετά από μια Οδύσεια, μας δίνει την ερμηνεία του αυτή που από το 1987 περίμενε να εκδοθεί.

"Οι πηγές της ιστορίας της κρητικής αρχαιολογίας που δημοσιεύονται εδώ προσθέτουν πλήθος νέων, αγνώστων στοιχείων, διαφωτίζουν πολλά, και μάλιστα ουσιαστικά, σημεία για κάποια γνωστά θέματα, και υποδηλώνουν τα κενήρια όχι μόνο των συλλόγων αλλά και των προσώπων που αλληλοεπηρεάζονται, ακόμη και τον χαρακτήρα τους. Για πρώτη φορά γίνονται γνωστές συγκεκριμένες ενέργειες του Φιλεκαίδευτικού Συλλόγου Ηρακλείου και της εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας, καθώς και διαφόρων ατόμων, και μάλιστα όχι μόνο αυτών που έγιναν γνωστά από τη θέση ή τη μεταγενέστερη δράση τους, όπως π.χ. του μέλους του Φιλεκαίδευτικού Συλλόγου Ηρακλείου και ιδρυτού του Λυκείου "Κοραΐνη" του Ηρακλείου Ιω. Περιβάρτη. Το σημαντικότερο ίσως είναι ότι προστίθενται νέα, εξαιρετικά ενδιαφέροντα στοιχεία για σημαντικές αρχαιότητες από το ίδιο Αντρο, τη Γόρτυνα, την Κνωσό, τα Άπτερα, τα Χανιά, το

Φραγκοκάστελλο και το Σελάκανο, καθώς επίσης και για τη δραστηριότητα των αρχαιοκαπλών της εποχής, κυρίως όμως για τις διάφορες προσπάθειες διάσωσης των αρχαιοτήτων..."

Έλληνες θεοί και ήρωες στην αρχαία Κύπρο

Βάσος Καραγιώργης
Εκδ. Εμπορική Τράπεζα, Αθήνα 1998

Η πεποίθηση του συγγραφέα, καθηγητή Β. Καραγιώρη, ότι η θρησκεία, περισσότερο από την τέχνη, μπορεί να αποδώσει σε βάθος τη φυσιογνωμία ενός τόπου, είναι ο βασικός άξονας, γύρω από τον οποίο οργανώνεται η ύλη του βιβλίου.

Πρόκειται για τόμο με κείμενα και φωτογραφίες που δίνουν έμφαση στον ελληνικό χαρακτήρα του νησιού της Κύπρου από τα τέλη της 'Υστερης Εποχής του Χαλκού. Με λόγο απλό και ρεχόντα καταγράφεται η ιστορική πορεία της Μεγάλης νήσου στο πέρασμα των αιώνων και οι επιρροές που δέχθηκε από τους λαούς της Μεσογείου και της Εγγύς Ανατολής. Το βιβλίο κυκλοφορεί στα Ελληνικά και στα Αγγλικά.

Ο δημόσιος και ιδιωτικός βίος των Βυζαντινών

Tamara Talbot Rice
Εκδ. Παπαδήμα, Αθήνα 1997

Το βιβλίο αυτό, που ανήκει για στα κλασικά έργα της Βυζαντινής ιστορίας, πρωτοδημοσιεύτηκε στα Αγγλικά το 1967. Η ελληνική του μετάφραση οφείλεται στον Φ. Κ. Βώρο. Βασισμένη στις πηγές, η συγγραφέας δίνει ένα συνοπτικό και διαυγές κείμενο για τη βυζαντινή κοινωνία, το οποίο συμπληρώνεται με εικόνες και ξυλογραφίες.

Δελτίο Συνδέσμου Ελλήνων Επιστημόνων 24ο τεύχος

Αθήνα, Δεκέμβριος 1997

Το 24ο τεύχος τού, όπως πάντοτε, πολύ ενδιαφέροντος ΔΕΣΕ, παράλληλα με τα σωστά αντιμετωπισμένα "γυναικεία θέματα", πραγματεύεται και άλλα θέματα που ενδιαφέρουν όλους (και όχι μόνον ελκεί) μας: ο Σύνδεσμος Ελλήνων Επιστημόνων, σε συνεργασία με την Ένωση Βαλκανικών Στατιστολόγων, με τη χρηματοδότηση του Υπ.Πε.Χω.Δ.Ε., οργανώσαν Διαβαλκανικό Συνέδριο με στόχο τη διερεύνηση των κοινών προβλημά-

των του Περιβάλλοντος στα Βαλκάνια. Στα γραφεία του συνδέσμου παρουσιάστηκε το Α' Βραβείο διεθνούς διαγωνισμού με τίτλο "Carnival Spaces", σε ελληνική αρχιτεκτονική μελέτη τών: Ελένης Δελφίνου, Τάσου Μπήρη, Μαρίας Πυλαρινού, που παρουσίασαν μελέτη για τη "Διάσωση του υδροβιότοπου στις εκβολές του Ιλισού και ένταξή του στον αστικό ιστό με δημιουργία φυσικού πάρκου". Για περισσότερες γνώσεις σχετικά με το Φαληρικό Δέλτα, άρθρο της Μαρίας Κορμά Κουλούρη. "Το θαλάσσιο μέτωπο της Αθήνας", ενώ το αφιέρωμα του τεύχους αφορά την "Κύπρο, 9000 χρόνων έργα πολιτισμού".

"Πρόταση" Περιοδικό Έκδοσης Τέχνης και Πολιτισμού

Εκδ. Νομ. Αυτ. Άρτας, Άρτα 1998

Κυκλοφόρησε το 4ο τεύχος του πολύ ενδιαφέροντος αυτού περιοδικού με 98μ. αφιερώματος "Ήχος και Εικόνα: Αναφορά στην Άρτα και την Ήπειρο", και με 45 πρωτότυπα κείμενα πλούσια σε πληροφόρηση. Ένα περιοδικό που αξίζει να υπάρχει σε κάθε βιβλιοθήκη. Για τους ενδιαφερόμενους: Περιοδικό Πρόταση, Πλ. Εθνικής Αντίστασης, Άρτα 47100, Τηλ. 0681-27 490.

Κοσμική Μεσαιωνική Αρχιτεκτονική στα Βαλκάνια, 1300-1500, και η διατήρησή της Συλλογικό έργο

Εκδ. Αίμιος, Θεσσαλονίκη 1997

Η έκθεση στο μνημείο Λουτρά "Παράδεισος" ήταν η πρώτη που σπούδαζε να παρουσιαστεί μια συνολική θέαση της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς στα Βαλκάνια, με την ευρεία έννοια της περιοχής. Διαφορές όψεως στο θέματος αυτού έργου εξετάσσει στο παρελθόν, καθώς κάθε βαλκανικό κράτος ανέπτυξε τη δική του, ιδιαίτερη ιστοριογραφική παράδοση στη διάρκεια του αιώνα μας. Σε αντίθεση με τη Γενική Ευρώπη, όπου υπήρχαν μερικές μελέτες για την μεσαιωνική αρχιτεκτονική, τα Βαλκάνια δεν έτυχαν ούτε καν ενός στοιχειώδους προσοχής για ένα γεφύρωμα των εθνικών τους ορίων. Η έκθεση αυτή, και η περιερίττικη στην κοσμήκη αρχιτεκτονική του σήμου Μεσοασίας, προσπάθησε συνειδητά να υπερκεράσει αυτή την πραγματικότητα, καθώς διερευνά ζητήματα, όπως οι αλληλεπιδράσεις διαφόρων πο-

λιτισμών και η επιρροή τους στην αρχιτεκτονική, ο ρόλος των παραδόσεων της περιοχής, η κινητικότητα των μαστόρων και συνεργειών κ.λπ.

Ο κατάλογος της έκθεσης, έργο αναφοράς (372 σελίδες), περιλαμβάνει μια επίλυση από 94 μνημεία μη απόλες τις βαλκανικές χώρες. Υπάρχουν περισσότερες από 600 εγχώριες και αστρούμαυρες φωτογραφίες και σχέδια καθώς και δύο εισαγωγικά κείμενα. Το κείμενο από τα 94 μνημεία της έκθεσης παρουσιάζεται με κείμενο, γραμμένο από τον ειδικό επιστήμονα που ασχολήθηκε με την έρευνα ή την αναστήλωση του μνημείου, και με υλικά που έβασε ο ίδιος στη διάθεση της έκθεσης.

Το υλικό δεν έχει ομαδοποιηθεί κατά χώρα αλλά οργανώνεται σε εννέα κατηγορίες, με κριτήριο τον λειτουργικό χαρακτήρα των μνημείων: 1. αστικές ενότητες, 2. οχυρά πόλεων, 3. κάστρα, 4. ακρόπολεις, 5. πύργoi, 6. παλάτια και σπίτια, 7. δημόσια κτήρια, 8. δημόσια λουτρά, 9. υδραγωγεία, γέφυρες και κτήρια παραγωγικών δραστηριοτήτων. Τα μνημεία παρουσιάζονται με αρχιτεκτονικά σχέδια, φωτογραφίες, μακέτες και ηλεκτρονικά μοντέλα. Επιπλέον, παλιά σχέδια, χαρακτηρισκά, αντίγραφα φωτογραφιών, χρησιμοποιούνται ως ένας τρόπος εμπλοπιτισμού του σημερινού υλικού τεκμηρίωσης.

Ο Εθνικός Διχασμός Δημήτρης Μιχαλόπουλος Εκδ. Τροχαλία, Αθήνα 1997

Με υπότιτλο "Η άλλη διάσταση", η μελέτη αυτή, που στριζίζεται σε αρχαιολογικά, κυρίως, υλικά, εφετάει το θέμα του διχασμού και από την οπτική γωνία των θρησκευτικών πεποιθήσεων, άποψη που σπάνια λαμβάνεται υπόψη, αν και είναι πρωταρχικής σημασίας για το ελληνικό έθνος. Μια από τις διαπιστώσεις στην οποία καταλήγει ο μελετητής είναι πως η βασική αιτία του διχασμού απέριε από την εμμονή με την όψη ο Βενιζέλος περιέβαλε την άποψη πως η νίκη των δυνάμεων της Συνενόησης και η συνακλόυθη κατάλυση του τουρκικού κράτους ήταν αναπότρεπτες.

Βιβλιογραφικό Δελτίο Εκδόσεων Παπαδημήτρη Εκδόσεις, Βιβλία Παπαδημήτρη, Αθήνα, Ιπποκράτους 8

Από το βιβλιοπωλείο και της Εκδόσεις Παπαδημήτρη κυκλοφόρησε το 27ο Βιβλιογραφικό Δελτίο 0-πο καταγράφονται κατά κατηγορία,

με αλφαριθμητική σειρά κατά συγγραφέα, βιβλία νεότερων και σύγχρονων εκδόσεων: Φιλολογικά, Λογοτεχνικά, Ιστορικά, Φιλοσοφικά, Παιδαγωγικά, Σχολικά βοηθήματα και άλλα έργα Ελλήνων καθώς και ξένων συγγραφέων στις τελευταίες εκδόσεις (2764 τίτλοι). Το Βιβλιογραφικό Δελτίο είναι ένας καταποτιστικός οδηγός των Εκπαιδευτικών στο παιδαγωγικό και διδακτικό τους έργο, όπως επίσης και του μαθητή, του φοιτητή και κάθε βιβλιοφίλου, για τη βιβλιογραφική τους ενημέρωση. Το Δελτίο, παρ'όλο το μεγάλο κόστος έκδοσης και αποστολής, επί 27 χρόνια αποστέλλεται δωρεάν σε όλα τα σχολεία και τη βιβλιοθήκες της Ελλάδας και της Κύπρου και δωρεάν σε όποιον το ζητήσει. Είναι μια προσφορά του Βιβλιοπωλείου και των Εκδόσεων Παπαδημήτρη στην Παιδεία και τον Πολιτισμό.

Κατάλογος Γλυπτών του Αρχαιολογικού Μουσείου Θεσσαλονίκης Γ. Δεσπίνης, Θ. Στεφανίδου-Τιβεριού, Εμμ. Βουτυράς Εκδ. Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπεζής, Θεσσαλονίκη 1997

Εφέτος το καλοκαίρι κυκλοφόρησε ο πρώτος τόμος του Κατάλογου των αρχαίων γλυπτών του Αρχαιολογικού Μουσείου Θεσσαλονίκης. Το έργο, το οποίο δημοσιεύθηκε από το Ίδρυμα της Εθνικής Τράπεζας στα Ελληνικά και στα Αγγλικά, έχουν εκπονήσει οι Γ. Δεσπίνης -έχει επεξεργασθεί τα ολόγλυφα γλυπτά-, η Θ. Στεφανίδου-Τιβεριού -τα διακοσμητικά-, και ο Εμμ. Βουτυράς -τα ανάγλυφα. Δεν είναι μόνο η υψηλή ποιότητα από επιστημονική και εκδοτική άποψη που δίνει σ' αυτό το βιβλίο ξεχωριστή θέση, αλλά και το γεγονός ότι πρόκειται για τον πρώτο πλήρη επιστημονικό κατάλογο που παρουσιάζεται ως τώρα για ένα ελληνικό μουσείο.

Ο ταξικός αγώνας στον αρχαίο ελληνικό κόσμο (από την αρχαϊκή εποχή ως την αρχαϊκή κατάκτηση) G.E.M. de Ste Croix Εκδόσεις Páππα, Αθήνα 1997

15 χρόνια μετά την πρώτη έκδοση στ' Αγγλικά, εκδόθηκε και έφτασε στα χέρια μας το βιβλίο του de Ste Croix και στα Ελληνικά. Το βιβλίο αυτό είναι καρπός πολλών διαδοχικών προσεγγίσεων, με σειρές

διαλέξεων, μαθημάτων, άρθρων, που είχαν ως θέμα το μαρξισμό και τους Έλληνες κλασικούς. Απετάεται από πρόλογο και δύο μεγάλα μέρη. Το πρώτο περιέχει εισαγωγή και τέσσερα κεφάλαια, που αναφέρονται κυρίως στην αρχαϊκή και την κλασική Ελλάδα, ενώ το δεύτερο περιέχει άλλα τέσσερα, που αναφέρονται κυρίως στην Ελληνιστική, την Ελληνορωμαϊκή και την πρώιμη Χριστιανική περίοδο της Ελλάδας. Η μετάφραση είναι του Γιάννη Κρητκού.

A.M.

Ο αυτοχρωμικός Άθως Εκδ. Ολκός, Αθήνα 1998

Οι αυτοχρωμικές διαφάνειες είναι καινοτομία πρόδρομη των εγχώριων φιλμ. Με ζωγραφικούς ή φωτογραφικούς υλικά και με ειδική επεξεργασία στην απόδοση μοιάζουν οι 121 φωτογραφίες τοπίων από το Άγιον Όρος, που παρουσιάζονται με τίτλο *Ο αυτοχρωμικός Άθως*. Οι "ζωγραφικές" φωτογραφίες αντλήθηκαν από το αρχείο του Μουσείου Αλμπέρ Καν στη Γαλλία και την επιμέλεια του λευκώματος είχε η Αγιορείτικη Φωτοθήκη. Οι φωτογραφίες έμοιαζαν με διαφάνειες ε-πάνω σε γυάλινες πλάκες.

Οδηγός για τα γλυπτά του Μουσείου της Τρίπολης Αλκμήνη Ντατσούλη- Σταυρίδη

Πρόκειται για περιγραφικό κατάλογο επιλεγμένων γλυπτών του Αρχαιολογικού Μουσείου Τρίπολης. Περιλαμβάνονται κυρίως γλυπτά που βρέθηκαν στις ανασκαφές της έπαυλης του Ηρώδου του Αττικού στην Λοκού της Κιουουρίας, ευρήματα των εργασιών της ίδιας της συγγραφής. Υπάρχουν όμως και σημαντικές επιγραφές στον Οδηγό, που αναφέρονται σε άλλα γλυπτά, τα οποία έχουν βρεθεί στη Μαντινεία και σ' άλλους τόπους της Αρκαδίας και έχουν καλ-τεχνική και ιστορική σημασία.

A.M.

Ομηρου Ιλιάς Εικονογραφημένη Σχέδια: Nator (Vte de Roton) Εισαγωγή: J. P. Alaux Εκδ. Δημοιουρία, Αθήνα 1998

Πενήντα χρόνια εργάστηκε ο Νοτόρ (υποκόμης [vicomte] ντε Ροτόν) για να ολοκληρώσει το έργο του. Η *Ιλιάδα*, εικονογραφημένη σύμφωνα με την ελληνική κερα-

μική, αποτελεί έργο-σταθμό, αφού ο δημιουργός του κατάφερε να αποδώσει ρεαλιστικά σε εικόνες το θάνατο έπος.

Το κείμενο της λεζάντας που συνοδεύει κάθε εικόνα βασίζεται στην εργασία του ελληνιστή Μ. Ρ. Mazon.

Η μετάφραση είναι της Γουλίας Κωνσταντοπούλου.

A.M.

Δημόδη Μεσαιωνικά Στυλιανός Αλεξίου

Εκδ. Στιγμή, Αθήνα 1997

Πρόκειται για συναγωγή 15 εργασιών, που έχουν δημοσιευτεί σε περιοδικά, τιμητικούς τόμους και Πρακτικά συνεδρίων και έχουν ως θέμα τη δημόδη βυζαντινή ποίηση, με έμφαση στα σημαντικότερα δείγματα αυτής της γραμματολογικής ενότητας, το Διγενή Ακρίτα και τα Προδρομικά ποιήματα. Ο τόμος κλείνει με ένα ανέκδοτο ως τώρα κείμενο του συγγραφέα για τη συμβολή του Emile Legrand στην έκδοση των έργων της δημόσιας βυζαντινής και της κρητικής ποίησης.

A.M.

Δωδεκανησιακά παρδοσιακά δίστιχα

Μανόλης Μακρής
Εκδ. Δημόσιας Βιβλιοθήκης
Ρόδου, Ρόδος 1997

Πρόκειται για ανθολογία που εκδόθηκε με την ευκαιρία του εορτασμού των πενήντα χρόνων από την εθνική αποκατάσταση της Δωδεκανήσου. Η λαϊκή ποίηση αποτελεί απτή απόδειξη της πνευματικής ζωντανίας του λαού που την παρήγαγε, και η ανθολογία ετούτη αποτελεί άλλη μια μαρτυρία της καθαρότητας που πνεύματος και της λαϊκής σοφίας των Ροδίων, η οποία, παρά την τόσο πρόσφατη ένωσή τους με την Ελλάδα, παρέμεινε αμιγώς ελληνική.

“Σύναξη”

Τριμηνιαία έκδοση
σπουδής στην Ορθοδοξία
Αθήνα 1997

Ολοκληρώνοντας τα τεύχη του 1997, η *Σύναξη* κυκλοφόρησε το 64ο τεύχος της, αφιερωμένο στον π. Γεώργιο Φλωρόπου, έναν από τους σημαντικότερους θεολόγους του εκκοστού αιώνα. Για το έργο και την όλη του προσφορά γράφουν: ο Μητροπ. Περγάμου κ. Ιωάννης, ο Πρωτοπ. Γεώργιος Μεταλληνός, ο θεολόγος Θ. Παπα-

θανασίου, ο φιλόλογος Φώτης Σχοινάς. Δημοσιεύονται εκτενή αποσπάσματα από έργα του ίδιου.

Εκτός από το αφιέρωμα, στο παρόν τεύχος περιλαμβάνονται: Δαυίδ Τέρνερ, “Η αυτοκρατορία αντεπιτίθεται” (μελέτη που εναλλάσσει συνθετικά τη σχέση βυζαντινής παράδοσης και ευρωπαϊκής σκέψης), και Πέτρος Γιατζάκη, “Από τον Μεσαίο στο Μεσοανατολικό” (εστορικοφιλολογική μελέτη).

Η ύλη του τεύχους συμπληρώνεται με ποιητικές σελίδες και εκτενείς βιβλιοκρισίες. Η *Σύναξη* εξέδωσε και το *Λευκωμα 12 ζωγραφίες του Ν. Γ. Πεντζίκη*.

Σωκράτης. Κριτικές εκτιμήσεις

Συλλογικό έργο

Εκδ. Routledge, 1997

Οι αναλογίες ανάμεσα στη θεωρία του Σωκράτη και το χριστιανισμό μαγνητίζουν από παλαιότερα τη φιλοσοφική σκέψη. Στο πλαίσιο της ίδιας προβληματικής, χωρίς να περιορίζεται σ’ αυτήν, κινείται η πρόσφατη έκδοση της σειράς “Σωκράτης. Κριτικές εκτιμήσεις”, με την επιμέλεια του Ουίλιαμ Τζ. Πράιουρ. Η σειρά περιλαμβάνει 4 τόμους με δοκίμια επιφανών πανεπιστημιακών, που αφορούν τη ζωή και το έργο του αρχαίου στοχαστή.

Πέντε δοκίμια για τον Άρη Κωνσταντινίδη

Δημήτρης Φιλιππίδης
Εκδ. Libro, Αθήνα 1997

Το μικρό αυτό βιβλίο του Δημήτρη Φιλιππίδη ανήκει σ’ ένα βιβλιογραφικό είδος εν ανεπαρκεία στον τόπο μας. Πρόκειται για 5 σύντομα κείμενα για ορισμένα ζητήματα μεγάλης πνοής, που αφορούν τον σπουδαίο αρχιτέκτονα Άρη Κωνσταντινίδη. Τα προς ανάλυση θέματα σχετίζονται με τον Κωνσταντινίδη και την παράδοση, με το ξενοδοχείο “Τρίτων” στην Άνδρο, με τα μέσα έκφρασης και με την εποχή του Αθηναίου αρχιτέκτονα, και συνοδεύονται από την απαραίτητη εικονογράφηση.

Αιθιοπικά ή τα περί Θεαγέννη και Χαρίκλειαν

του Ηλιόδωρου

Εισαγωγή: Γιώργης
Γιατρομανωλάκης

Μετ. Αλόη Σιδέρη

Εκδ. Άγρα, Αθήνα 1997

Μια ακόμη πρωτοβουλία του Γιώργη Γιατρομανωλάκη έρχεται να

πλουτίσει τον μέχρι πριν από μερικά χρόνια περιφραγμένο χώρο του αρχαίου μυθιοστρωμάτος. Πέρουσι ο διακεκριμένος φιλόλογος μας έδωσε σε έναν τόμο τα μυθιοστρωμάτα του Δίκτη και του Δάρη για τον Τρωικό πόλεμο. Φέτος, από τον ίδιο εκδοτικό οίκο, επιμελήθηκε το κορυφαίο αρχαίο μυθιοστρωμά του Ηλιόδωρου Αιθιοπικά, σε μετάφραση της Αλόης Σιδέρη.

Σύναξη

Τριμηνιαία έκδοση
σπουδής στην Ορθοδοξία

Αθήνα, Ιαν. - Μάρτ. 1998

Ξεχωρίσαμε το τεύχος 66 του περιοδικού *Σύναξη*, αφιερωμένο στο σημαντικότερο θέμα: “Μάθημα των Θρησκευτικών, αίτημα παιδείας ή συντηχίας”, που εξετάζεται από τη σκοπιά του μαθήματος και του καθηγητή. Πολύ ενδιαφέροντα κείμενα, άλλα σημερινά και άλλα παλαιότερα, θίγουν προβλήματα που, παραμένοντας άλυτα, είναι πάντοτε επίκαιρα. Σήμερα δε, που η ενωμένη Ευρώπη είναι ο επιθυμητός στόχος, τέτοιου με εχάσομε περ είμαστε οι μόνοι Ελληνορθόδοξοι ανάμεσα σε “Δυτικούς”, και κινδυνεύουμε να εχάσομε ή να χάσουμε την ταυτότητά μας. Τα επιχειρήματα που περιέχονται τα κείμενα της *Σύναξης*, χωρίς πάθος αλλά με αποψη, θα έπρεπε, κατά τη γνώμη μας, να γίνουν γνωστά στον κάθε Έλληνα.

Il dinamismo della colonizzazione greca

Συντ. Claudia Antonetti

Εκδ. Loffredo, Napoli 1997

Πρακτικά στραγγυλίες με θέμα “Espansione e colonizzazione greca di età arcaica: metodologie e problemi a confronto”, που έλαβε χώρα στη Βενετία (10-11.11.1995). Δεκατρία κείμενα, που υπογραμμίζουν τα χαρακτηριστικά του αρχαϊκού αποικισμού, το καθένα από τη σκοπιά του, δίνουν, χάρη στο συντονιστικό της Δρ Claudia Antonetti, μια εικόνα με πολλά πρωτότυπα στοιχεία. Γράφουν οι: Pierre Lévesque, “La Colchide dans l’élan de la colonisation grecque”, Irad Malkin, “Categories of Early Greek Colonisation: The Case of the Dorian”, Alfonso Mele, “I Focidiesi nelle tradizioni precoloniai”, Franco Sartori, “Schemi costituzionali nell’Occidente greco”, Jean-Paul Morel, “Problématique de la colonisation grecque en Méditerranée occidentale: l’exemple des reseaux”, Giacomo Mangano, “Mondo religioso greco e mondo “indigeno” in Sicilia”, Claudia Antonetti, “Megare

e le sue colonie: un unita storico-culturele?», Peter Siewert, "Privilegien überseeischer Griechen im Heiligtum von Olympia", Gabriella Vanotti, "L'idea di colonizzazione in Ellenico e in Tucidide", Lucia Ronconi, "La terra chiamata Italia", Clemente Marconi, "Immagini pubbliche e identità di una colonia: il caso delle metopie del tempio "C" di Selinunte", Lisa Martoni, "Le tradizioni sui Rodi in Occidente in età pre-olimpica: tra realtà storica e propaganda", Carlo Franco, "L'ellenizzazione della Caria: problemi di metodo".

ΕΠΙΣΤΟΛΗ

Έρευνα ασυνήθιστων ελληνικών ανθρωπίνων ταφών, με ιδιαίτερη έμφαση στη Νεκροφοβία

Είμαι απόφοιτος του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών, με ειδίκευση στον τομέα της Αρχαιολογίας. Συνεχίζω τις σπουδές μου ως υποψήφιος Διδάκτωρ του Τμήματος Αρχαιολογικών Επιστημών στο Αγγλικό Πανεπιστήμιο του Bradford, ως μέλος του Εργαστηρίου Calvin Wells, με ερευνητικό ενδιαφέρον κυρίως στην Βιοαρχαιολογία (Οστεολογία και Παθολογία αρχαίων σκελετικών καταλοίπων), με επέκταση στην εξέταση των ταφικών εθίμων.

Στόχος της έρευνάς μου είναι η εξέταση των ασυνήθιστων ενταφιασμών και καύσεων (π.χ. μαζικές ταφές, χωρίς προφανές αίτιο ή ιστορική τεκμηρίωση, πρωτογενείς και δευτερογενείς ταφές σε ασυνήθιστα μέρη ή σε περιέργες στάσεις σε σχέση με τα συνήθη ταφικά έθιμα της εποχής ή της περιοχής, αποσπασματικά καταλοιπα συνδυαζόμενα ή μη από έντονη τελετουργική δραστηριότητα). Θα ακολουθήσει, λοιπόν, προσπάθεια ερμηνείας της συγκεκριμένης μεταχείρισης των σκελετικών καταλοίπων, λαμβάνοντας υπόψη τα συνήθη ταφικά έθιμα, τις προκαταλήψεις (θυσίες, έμφαση στον φόβο προς το θάνατο και το νεκρό – "Νεκροφοβία" – , με σκοπό είτε την πιθανή επικύρωση της ύπαρξης της, είτε τη διατύπωση εναλλακτικών ερμηνειών), τις κοινωνικές συνθήκες (οι μισοί) και οι "αμίαντοι", φόνος, παιδοκτονίες), την ταξινόμηση των καταλοίπων, και κυρίως τα ανθρωπολογικά - βιολογικά στοιχεία που οι ίδιοι οι σκελετοί θα παράσχουν.

Μεθοδολογία

Γι' αυτό, είναι αναγκαία η οστεολογική και παλαιοπαθολογική έρευνα επί των σκελετικών καταλοίπων, με σκοπό την εξαγωγή δεδομένων περί της ηλικίας, του φύλου, πιθανών τραυματίων, ασθενειών και γενετικών ανωμαλιών. Η εξέταση των οστών θα είναι κυρίως μακροσκοπική, και σε περιπτώσεις βραυσμάτων οστών μικροσκοπική. Πρόκειται για μια παγκοσμίως μοναδική έρευνα, η οποία θα απεικονίσει τον αρχαίο άνθρωπο βιολογικά και αρχαιολογικά. Η αγγλική εκδοχή του παρόντος κείμενου έχει δημοσιευθεί στο *British Palaeo-*

thology News 20 (1997), 5-6. Η εν λόγω μελέτη θα αποδώσει στο μέγιστο εάν γίνει διαχρονική, δηλ. εάν τα σκελετικά δείγματα των περιέργων ταφών προέρχονται από όλες τις περιόδους και από όλη την Ελλάδα. Η μελέτη θα εστιασθεί στις εντόνως ασυνήθιστες ταφές, ώστε το τελικό σύνολο του σκελετικού υλικού να δύναται να μελετηθεί στα χρονικά πλαίσια μιας διδακτορικής διατριβής. Γι' αυτό, ενδιαφέρονται τόσο για οστά που έχουν μελετηθεί στο παρελθόν όσο και γι' αυτά που δεν έχουν μελετηθεί ακόμα.

Τέλος, θα ήθελα να τονίσω ότι η μελέτη μου θα βασιστεί στα ίδια τα οστά, και δεν προτίθεται να μελετήσει, πόσο μάλλον να δημοσιεύσει, πιθανά κτερίσματα ή άλλα τέχνηρα. Πιστεύω ότι η συνεργασία μου με τους αρχαιολόγους-ανασκαφείς θα είναι αποδοτική και για τις δύο πλευρές, διότι θα βασίζονται στις αρχές της αρχαιολογικής δεοντολογίας. Εάν ενδιαφέρεστε να συμπεριλάβετε τα σκελετικά σας δείγματα σ' αυτή τη πρωτοποριακή έρευνα, η εάν έχετε οποιαδήποτε ερώτηση, παρακαλώ επικοινωνήστε μαζί μου. Διεύθυνση: Μαρίας Χατζηκυριακού 117, Καλλιπόλη 185 39 Πειραιάς, Τηλ. (01) 4510863, (01) 4531736, ή Department of Archaeological Sciences, The Calvin Wells Laboratory, University of Bradford, Bradford BD7 1DP, England, Tel.: + 44(0) 1274 383531, fax: + 44(0) 1274 385190, email: a. tsaliki@bradford.ac.uk

Μετά τιμής
Αναστασία Τσαλική

Δελτίο συνδρομής

Να αποσταλεί συμπληρωμένο και συνοδευμένο από το αντίτιμο της συνδρομής στο περιοδικό **ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ & ΤΕΧΝΕΣ**, οδός Χρ. Λαδά 3, 102 37 ΑΘΗΝΑ fax: 3219957

Επιθυμώ να εγγραφώ συνδρομητής για ένα χρόνο – 4 τεύχη – από το τεύχος αριθμ. ....
Συνδρομή Εσωτερικού: Δρχ. 7.000 – Συμμετελών, Συλλόγων 8.000 – Οργανισμών, Τραπεζιών, Ν.Π.Δ.Δ., Α.Ε. 10.000 – Μαθητών και Σπουδαστών 6.000 (με αποστολή φωτοτυπίας αστυνομικής ή φοιτητικής ταυτότητας αντίστοιχα).
Εξωτερικού: Αεροπ. ταχυδρ. Ευρωπική \$40 – Αμερική, Καναδάς, Αυστραλία \$45 – Κύπρος \$35 – Σπουδαστών εξωτερικού \$35.
Πώληση παλαιών τευχών (1 έως και 54) 950 δρχ.

Τρόπος πληρωμής: Ταχυδρομική ή τραπεζική επίταξη στο περιοδικό **ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ & ΤΕΧΝΕΣ**, Χρ. Λαδά 3, 102 37 ΑΘΗΝΑ

Επώνυμο ..... Όνομα .....
Οδός ..... Αριθμός ..... Τηλ. ....
Πόλη ..... Ταχ. Κώδ. ....
Ημερομηνία ..... Υπογραφή .....